

UNIVERZITET SINGIDUNUM

**Department za
poslediplomske studije**

**POSLOVNA EKONOMIJA
MASTER STUDIJSKI PROGRAM**

MASTER RAD

**ZNAČAJ I PERSPEKTIVE ŠPEDICIJE U SAVREMENOJ
TRŽIŠNOJ PRIVREDI**

Mentor:

Prof. dr Zoran Jović

Kandidat:

Sonja Ilić

br. indeksa:

401 561/2012

Beograd, 2014.

Sadržaj

Uvod

7

Značaj i perspektive špedicije u savremenoj tržišnoj privredi

1. Uloga međunarodnih špeditera u realizaciji spoljnotrgovinskih

poslova 11

1. 1. Međunarodna špedicija 12

1. 1. 1. Aktivnosti špedicije 12

1. 1. 2. Podela (vrste) špedicije 13

1. 1. 3. Zadaci međunarodne špedicije 13

1. 2. Ugovor o špediciji 14

1. 3. Realizacija špediterskog posla 17

1. 3. 1. Zaključenje ugovora o prevozu 17

1. 3. 2. Prijem robe radi otpreme 17

1. 3. 3. Organizacija inspekcijskog pregleda robe 18

1. 3. 4. Zaključenje ugovora o osiguranju 18

1. 3. 5. Organizacija izvoznog/uvoznog carinjenja robe 18

1. 3. 6. Praćenje izvršenja transporta 18

1. 3. 7. Obavljanje specijalnih špediterskih poslova 19

1. 3. 8. Polaganje računa komitentu 19

1. 4. Troškovi otpreme i dopreme robe u spoljnotrgovinskom poslu (špediterski troškovi) 20

1. 4. 1. Troškovi same špediterske usluge 20

1. 4. 2. Troškovi koji nastaju tokom otpreme i dopreme robe 20

2. Transportna dokumenta 21

2. 1. Kamionski tovarni list 22

2. 2. Međunarodni železnički tovarni list 22

2. 3. Avionski tovarni list 23

2. 4. Pomorska i rečna dokumenta 24

2. 4. 1. Pomorski konosman 24

3. Špediterska dokumenta 25

3. 1. Špediterska potvrda prijema (FCR) 25

3. 2. Špediterska transportna potvrda (FCT) 26

3. 3. Špediterska teretnica za multimodalni transport (FBL-FIATA Bill of Lading)	26
3. 4. Špediterska skladišna potvrda (FWR-FIATA)	26
3. 5. Ostala špediterska dokumenta	26
4. Osiguranje robe u međunarodnom transportu (međunarodno kargo osiguranje)	26
4. 1. Pojam osiguranja	26
4. 2. Međunarodno transportno osiguranje	27
4. 3. Ugovor o osiguranju	29
4. 3. 1. Elementi ugovora o osiguranju	30
4. 4. Polisa osiguranja	31
4. 5. Osiguranje robe u međunarodnom transportu-međunarodno kargo osiguranje	32
4. 5. 1. Tipske polise osiguranja	33
5. Uloga poslovnih banaka u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova	36
6. Carinski sistem	38
6. 1. Carinske radnje	40
6. 2. Carinski dokumenti	40
6. 2. 1. Uverenje o poreklu robe EUR	41
6. 2. 1. 1. Uverenje o poreklu robe EUR 1	41
6. 2. 1. 2. Uverenje o poreklu robe EUR FORM A	42
6. 3. Klauzule ENCOTERMS 2010.	42
6. 3. 1. Ugovaranje uslova isporuke	42
6. 3. 2. Klauzula iz domena međunarodnih ugovora	44
7. Uloga spoljne trgovine i spoljnotrgovinskih preduzeća	45
7. 1. Osnovni podaci o „Teiš“ D.O.O. Beograd	46
8. Uloga i značaj spoljne trgovine u nacionalnoj privredi	70
8. 1. Carine i razna druga ograničenja u spoljnoj trgovini	71
8. 1. 1. Carinjenje robe	71
9. Zadaci spoljnotrgovinskih preduzeća i „Teiš“ D.O.O. Beograd kao njihovog predstavnika	73
9. 1. Poslovni i proizvodni standardi	73

10. Preduzeća i društva za međunarodnu špediciju	74
11. Banke u međunarodnom poslovanju	75
12. Organizacije za međunarodno osiguranje	76
13. Efikasnost i efektivnost poslovanja u spoljnotrgovinskom preduzeću	77
13. 1. Efikasnost poslovanja	77
13. 2. Pokazatelji efikasnosti	79
13. 3. Efektivnost	81
14. Međunarodna špedicija	81
15. Elektronska tehnologija i spoljnotrgovinski poslovi	82
16. Zaključak	88
Literatura	92

UVOD

Značaj i perspektive špedicije u savremenoj tržišnoj privredi

Problem istraživanja

Krajem XX i početkom XXI veka, svet je suočen sa favorizovanjem procesa globalizacije svetske privrede i liberalizacije svetske trgovine. Ovi procesi su praćeni brojnim regionalnim, ekonomskim i političkim integracijama. Zato problem istraživanja predstavljaju ključni akteri u međunarodnoj trgovini u dalekoj i bliskoj budućnosti odnosno velike firme-špediteri.

Pod specifičnim okolnostima privređivanja, u našoj privredi, poslednjih godina XX veka, spoljnotrgovinske operacije su se odvijale u suženom poslovnom okruženju. Međunarodna trgovina predstavlja stvarni kontakt između društvenih zajednica ili privreda, kao posrednika preko koga se mogu porediti konkretne posledice, uspesi ili neuspesi i nacionalnih privrednih politika i celih sistema. Ni jedna druga privredna grana nije toliko eksponirana u pogledu ocene njene uloge u savremenom društvu.

Figurativno rečeno Srbija se danas nalazi pred dilemom „izvoziti ili umreti“. Nijedan privredni bilans zemlje neće biti funkcionalan ako se značajno ne poveća izvoz.¹

Sve se može postići proizvodnjom kvalitetnih proizvoda i usluga. Uvek je potrebno znanje i umeće za spoljnotrgovinske poslove, ono zavisi od ljudskih resursa.

Svetska kriza je izazvala promene u: odnosima država, u radu svetskih institucija i regionalnih integracija, u promeni odnosa moći u svetu, u svetskom valutnom sistemu, u platnim bilansima i međunarodnom kretanju kapitala. Broj zemalja OECD povećan je na 33, nastale su značajne institucionalne promene u EU, u propisima Srbije koji regulišu spoljnotrgovinsko poslovanje. Izmenjene su i klauzule INCOTERMS, ima ih 11.

Nepoverenje među bankama je i dalje visoko, a zbog problema sa budžetskim deficitom pojedinih država (Grčka), manje se veruje i obveznicama, koje emituju te države.

U privredi Srbije prisutan je pad zaposlenosti, rast cena, pad kursa dinara, nepovoljan platni bilans, devizne rezerve i preterana spoljna zaduženost.

¹ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 8.

Sve se odrazilo na način obavljanja spoljnotrgovinskih poslova kod spoljnotrgovinskih preduzeća i preduzeća za međunarodnu špediciju.

Značaj i aktuelnosti istraživanja

Značaj istraživanja je u bližem razumevanju i praćenju spoljnotrgovinskih operacija špedicije iz ugla osnovnog učesnika u poslu-špediterskih firmi, kao i špediterske firme „Teiš“ D. O. O. Beograd.

U prvom delu rada proučavaju se osnovni pojmovi međunarodne špedicije u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova. Zatim se proučava uloga posrednih i neposrednih učesnika u transakcijama i brojna prateća dokumenta, osiguranje robe u međunarodnom transportu, carinski sistem, spoljnotrgovinska mreža u Srbiji i njen razvoj i specifična međunarodna tržišta: sajmovi, robne berze, aukcije i specijalni bilansi spoljnotrgovinskih preduzeća.

U međunarodnoj trgovini, špedicija nikad ne gubi svoj smisao.

Cilj rada je dvojak: naučni i društveni. Naučni cilj je naučna deskripcija elemenata špedicije i praćenje spoljnotrgovinskih operacija i njihovih glavnih nosioca. Društveni cilj je da rezultati istraživanja pomognu privrednim subjektima u Republici Srbiji.

Predmet rada je mesto i značaj špedicije u savremenoj tržišnoj privredi.

Metode i tehnike analize

Kompleksnost predmeta istraživanja zahteva primenu osnovnih metoda, opštenaučnih metoda i metoda tehničkog prikupljanja podataka.

Od osnovnih su primenjene analitičke i sintetičke metode, a od opštenaučnih hipotetičku–deduktivnu, statističku i komparativnu metodu.

U analitičke metode spadaju analiza, apstrakcija, specifikacija, dedukcija, a u sintetičke sinteza, konkretizacija, generalizacija, indukcija.

One se koriste za sticanje naučnog saznanja u svim naučnim disciplinama i oblastima. Njihovu osnovu čine osnovne naučne metode: analiza, sinteza, apstrakcija, konkretizacija, specifikacija, generalizacija, dedukcija i indukcija.

Od tehnika prikupljanja podataka koristi se analiza sadržaja dokumenata, koja se odnose na mesto i značaj špedicije u savremenom korporativnom poslovanju, kao i rezultate već izvršenih istraživanja.

Hipotetički okvir istraživanja

U istraživanjima se polazi sa sledećom generalnom hipotezom: Mesto i uloga špedicije u savremenoj tržišnoj privredi kao i poslovanje špeditorskih firmi determinisani su međunarodnim standardima, nacionalnim zakonskim normama (karakteristika pravnog sistema) i prirodom i razvijenošću ekonomskog sistema.

Generalna hipoteza operacionalizuje se preko i pomoću sledećih hipoteza:

H₁: Kada pod uticajem procesa globalizacije nestanu nacionalne granice ključni akteri u međunarodnoj trgovini su firme–špediteri, u koje spada i „Teiš“ D. O. O. Beograd.

H₂: U savremenim poslovima, preko 95% otprema robe u međunarodnoj trgovini odvija se posredstvom međunarodnih špeditorskih preduzeća.

H₃: Sa razvojem međunarodne trgovine raste i značaj međunarodne špedicije.

Rezultati do kojih se došlo iskazuju se kroz sledeće tematske blokove:

- 1.–Uloga međunarodnih špeditera u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova
- 2.–Transportna dokumenta
- 3.–Špeditorska dokumenta
- 4.–Osiguranje robe u međunarodnom transportu (međunarodno kargo osiguranje)
- 5.–Uloga poslovnih banaka u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova
- 6.–Carinski sistem
- 7.–Uloga spoljne trgovine i spoljnotrgovinskih preduzeća
- 8.–Uloga i značaj spoljne trgovine u nacionalnoj privredi
- 9.–Zadaci spoljnotrgovinskih preduzeća i „Teiš“ D.O.O. Beograd kao njihovog predstavnika
- 10.– Preduzeća i društva za međunarodnu špediciju
- 11.– Banke u međunarodnom poslovanju
- 12.– Organizacije za međunarodno osiguranje

- 13.– Efikasnost i efektivnost poslovanja u spoljnotrgovinskom preduzeću
- 14.– Međunarodna špedicija
- 15.– Elektronska tehnologija i spoljnotrgovinski poslovi.

Značaj i perspektive špedicije u savremenoj tržišnoj privredi

1. Uloga međunarodnih špeditera u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova

Špedicija je organizacija isporuke robe, odnosno otpreme i dopreme robe kupcu, na najefikasniji i najsigurniji način.²

Međunarodna špedicija predstavlja privrednu delatnost koja doprinosi efikasnoj realizaciji spoljnotrgovinskog posla.

Začeci savremene špedicije prate razvoj trgovine. Venecijanski trgovci su nekada, nakon ugovorene prodaje robe, poveravali isporuku robe posrednicima, koji su naplaćivali izvršene usluge. Dokaz o izvršenoj usluzi isporuke, bila je pismena potvrda o prijemu robe, koju bi potpisivao kupac–primalac. Prilikom otpreme javljali su se troškovi, koje bi posrednici naplaćivali od nalogodavca, po izvršenom zadatku. Tako se, vremenom, špedicija izdvojila kao zasebna delatnost, čija je osnovna funkcija organizovanje otpreme i dopreme robe do kupca. Špediteri i kreditiraju svoje nalogodavce–trgovce, u pogledu troškova prilikom otpreme robe. Špedicija se kao samostalna delatnost izdvaja u XIX veku, čime se daje naročiti doprinos razvoju međunarodne trgovine.

U XX veku špediteri postaju odlični poznavaoци prilika na tržištu usluga prevoza, osiguranja i ostalih usluga prilikom otpreme robe. Oni prate carinske i druge propise vezane za međunarodnu trgovinu.

Špediterska preduzeća se udružuju u nacionalna udruženja špeditera, koja donose opšte uslove poslovanja u cilju regulisanja pravnog i ekonomskog položaja špedicije.

1926. godine, formiran je Međunarodni savez udruženja špeditera (FIATA). Članice ovog saveza su nacionalna udruženja špeditera.

U savremenim uslovima, preko 95% otpreme robe, u međunarodnoj trgovini odvija se posredstvom međunarodnih špediterskih preduzeća.

Sa razvojem međunarodne trgovine razvija se i međunarodna špedicija. Kada pravno lice–rezident jedne zemlje angažuje inostranog rezidenta–špeditera, radi

² J. Kozomora “Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 95.

realizacije špeditorske usluge, zaključen je spoljnotrgovinski posao uvoza špeditorske usluge. Takođe, kada domaćeg špeditera angažuje pravno lice–rezident druge zemlje, zaključen je spoljnotrgovinski posao izvoza špeditorske usluge.

Međunarodna špedicija, u najširem smislu, podrazumeva pružanje špeditorske usluge spoljnotrgovinskoj firmi, radi realizacije ugovorenog spoljnotrgovinskog posla.

Međunarodno špeditorsko preduzeće je specijalizovano za obavljanje usluga, koje se odnose na nadzor i praćenje robe u toku realizacije isporuke u spoljnotrgovinskim transakcijama.³

1. 1. Međunarodna špedicija

Međunarodna špedicija predstavlja spoljnotrgovinski posao gde špediter, po primljenom nalogu izvoznika ili uvoznika preuzima obavezu otpremanja i dopremanja robe uz sve ostale obaveze koje prate put robe od mesta proizvodnje do mesta potrošnje. Svrha i uloga špedicije je u potrebi boljeg organizovanja i izvršavanja brojnih faza rada oko premeštanja robe od mesta proizvodnje ili skladišta prodavca do mesta potrošnje ili skladišta kupca.

1. 1. 1. Aktivnosti špedicije

Špedicija radi u svoje ime, a po nalogu i za račun nalagodavca i organizuje sledeće radnje:

- a-priprema robe za isporuku
- b-primopredaja robe (uz kontrolu kvaliteta i količine)
- c-pakovanje
- d-obeležavanje
- e-obezbeđivanje robnih i drugih dokumenata
- f-utovar i otprema sa praćenjem robe na putu
- g-izvozno-uvozno carinjenje (carinski agent)
- h-rukovanje robe na putu (utovar, pretovar, istovar, skladištenje, čuvanje, nadzor).

³ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 96.

1. 2. 1. Podela (vrste) špedicije

1. Lokošpedicija, koja obuhvata poslove unutrašnjeg prometa i služi kao saradnik u međunarodnoj špediciji.

2. Kontinentalna špedicija, koja obuhvata poslove sa izvršenjem kontinentalnih vidova transporta, bez prekomorskog, odnosno železnice, drumskog, avionskog, rečnog i jezerskog saobraćaja.

3. Sajamska špedicija, koja podrazumeva specijalnost pripreme i organizovanja sajamskih priredbi i preuzima odgovornost za dopremanje robe na priredbu i njeno vraćanje.

4. Pogranična špedicija, gde carinski posrednici obavljaju usluge prilikom carinskog postupka na robi namenjenoj uvozu-izvozu, robi u tranzitu itd.

5. Lučka špedicija, koja je specijalizovana za pružanje kompletnih usluga u organizovanju prekomorskog tranzita, rukovanje robom, prihvati i otpremu.⁴

1. 3. 1. Zadaci međunarodne špedicije

Zadaci međunarodne špedicije obuhvataju:

1. Zaključivanje ugovora o prevozu robe, koje podrazumeva:

-angažovanje odgovarajuće prevozne firme i transportna sredstva

-kontrolu utovara, pretovara, istovara do mesta odredišta

-staranje da na osnovu ugovora o prevozu (konosman, teretni list) ne dođe do neželjenih gubitaka, kvarova na robi i drugo.

2. Osiguranje robe u prevozu koja podrazumeva da:

-špediter osigurava robu za tačno određenu realizaciju, za određeno vreme i protiv određenih rizika i

-da špediter uplaćuje za račun nalogodavca premiju osiguranja i kao dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju, dobija polisu osiguranja od osiguravajuće kompanije.

3. Kontrola svih transportnih dokumenata, gde špediter kontroliše ispravnost, blagovremenost i odgovarajuću primenu svih transportnih dokumenata.

⁴ www.međunarodnašpedicija, moja skripta, str 10. (8.12.2013.)

4. Uskladištenje robe, pod kojim se podrazumeva da, po ugovoru o uskladištenju robe, špediter preuzima obavezu da robu uskladišti u sopstvena skladišta (ako ih poseduje). Može i da iznajmi odgovarajući skladišni prostor kod javnog skladištara. Špediter se mora pridržavati odredaba u ugovoru u pogledu skladišnog prostora, vremena zadržavanja robe na skladištu i uslova skladištenja i mora postupati po savešću dobrog privrednika.

5. Pružanje poslovnih informacija i saveta o špediciji i transportu.⁵

Međunarodni špediter pruža stručne savete svojim komitentima, još od ideje o zaključivanju određenog kupoprodajnog posla, kao što su:

- podaci i najracionalnija rešenja o putu robe,
- pomoć pri uspostavljanju ponude i zaključenja kupoprodajnog ugovora,
- izbor najrealnijeg puta za transport-INSTRADACIJA (italijanski Strada-put).

Angažovanjem špeditera, spoljnotrgovinska firma se oslobađa brige o isporuci robe. Špediterska firma će obezbediti maksimalno efikasan transport, jer odlično poznaje tržište transportnih usluga. Ona prevozi robu za veći broj nalogodavaca, čime obezbeđuje popuste u prevozu i ujedno vrši velike uštede u spoljnotrgovinskoj firmi.

Po jednom spoljnotrgovinskom poslu biće angažovana dva špeditera, jedan izvoznikov, drugi uvoznikov. Zadatak izvoznikovog špeditera je organizacija otpreme do mesta isporuke, a uvoznikovog špeditera prihvatanje pošiljke i organizacija njene dopreme i prijem na odredištu.

Međunarodnom špedicijom se mogu baviti firme upisane u sudski registar za obavljanje ove vrste usluga. Međunarodni špediter obavlja poslove špedicije u svoje ime, a za račun svoga komitenta–nalogodavca (izvoznika/uvoznika).

1. 2. Ugovor o špediciji

Ugovor o špediciji je komisioni ugovor i spada u grupu neformalnih ugovora, a zaključuje se između nalogodavca (izvoznika/uvoznika) i špeditera.⁶ Preporučuje se zaključenje ovog ugovora u pisanoj formi. Po njemu se špediter obavezuje, da će, u svoje ime, a za račun svoga komitenta (nalogodavca)-spoljnotrgovinske firme, da učini sve potrebne radnje i zaključi potrebne ugovore radi otpreme/dopreme robe, ugovorene spoljnotrgovinskim poslom. Tako špediter stiče pravo na naplatu ugovorene cene

⁵ www.međunarodnašpedicija, moja skripta, str 11. i 12. (8.12.2013.)

⁶ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 96.

(špeditersku tarifu) s jedne strane i pravo na naplatu svih troškova, nastalih prilikom otpreme/dopreme robe, s druge strane.

Obaveza nalogodavca (komitenta) je da na vreme dostavi svome špediteru detaljno uputstvo o organizaciji otpreme/dopreme robe, kako bi špediter postupio po njemu. Uputstvo se dostavlja u pisanom obliku i naziva se dispozicija (nalog) za otpremu/dopremu robe. Dispozicija sadrži osnovne podatke konkretnog spoljnotrgovinskog posla:

- vrstu robe koja se transportuje;
- naziv i adresa kupca i prodavca; datum kada je roba spremna za otpremu;
- rok isporuke i odredište robe;
- ugovorenu transportnu klauzulu;
- način otpreme;
- osiguranje;
- posebne aktivnosti koje špediter mora preduzeti;

Primljenu dispoziciju špediter evidentira u svojoj evidenciji, takozvanoj pozicionoj knjizi i ona tada dobija broj pozicije (pozicioni broj). On je za špeditera identifikacioni, evidencioni broj, koji treba da obezbedi praćenje i povezivanje svih dokumenata koji stižu, a vezani su za konkretnu dispoziciju. Sva poslovna korespondencija domaćeg špeditera sa špediterima u inostranstvu vezuje se za pozicioni broj.

Sve velike špediterske firme međunarodnog karaktera, koje vrše isporuke robe, podredile su svoju organizaciju osnovnom cilju—efikasnosti i ekonomičnosti otpreme/dopreme robe.

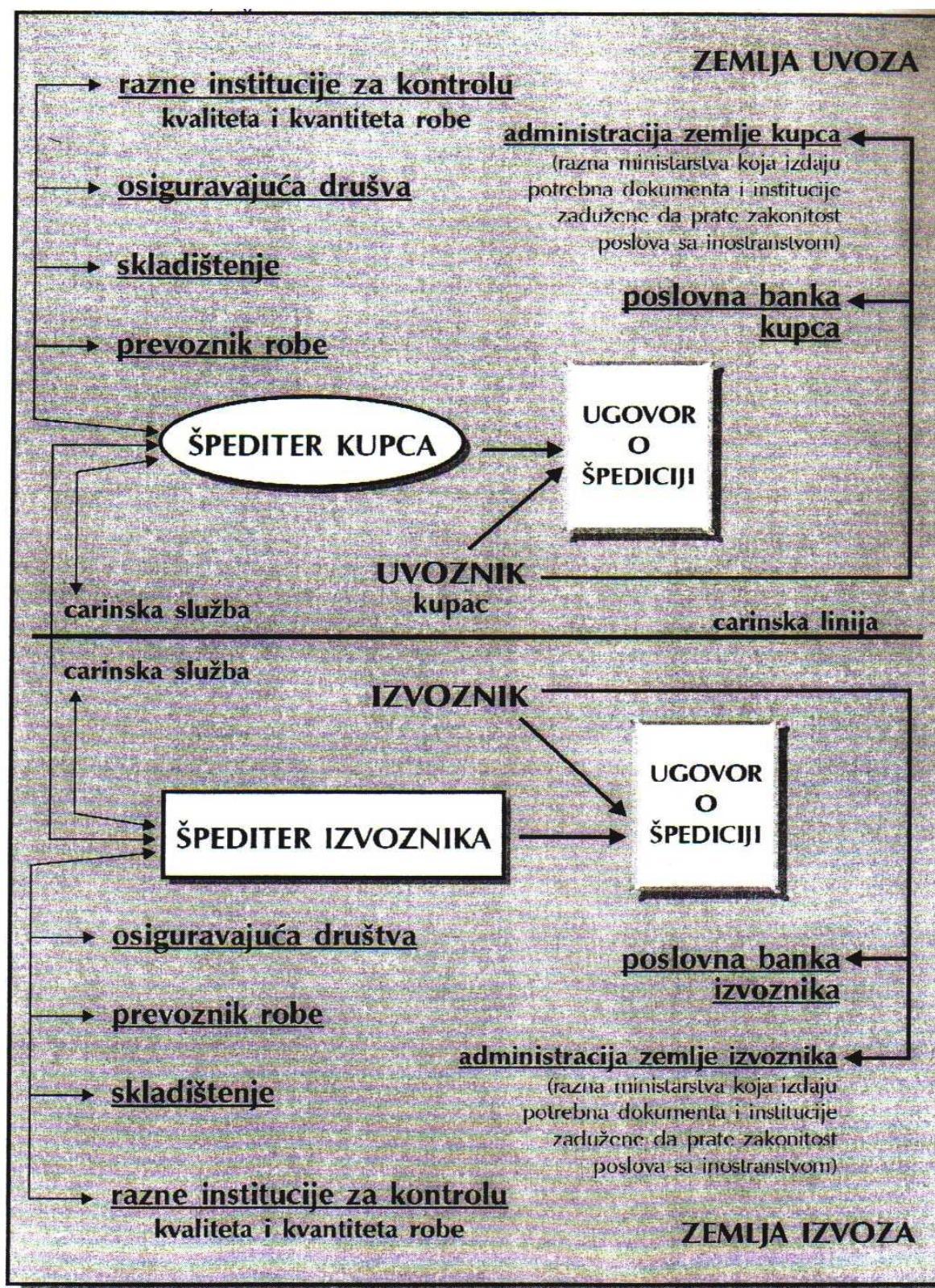
Sektori, koji prate otpremu robe po osnovu izvoznih poslova, kao i sektori koji prate dopremu robe po osnovu uvoznih poslova, posebno se organizuju.

Sve ovo govori da špediter nije prevoznik, već on organizuje prevoz robe i brine da ona neoštećena i u dobrom stanju dođe na odredište najkraćim putem, za najkraće vreme i uz što niže troškove transporta. Špediter izuzetno, može imati svoj vozni park, čije će usluge posebno naplatiti.

Izvoznik/uvoznik dostavlja svome špediteru pisano uputstvo—transportnu dispoziciju o otpremi/dopremi robe.

Ukoliko špediter nema primedbe na sadržaj primljene dispozicije, pismeno potvrđuje prijem dispozicije i kreće u realizaciju špediterskog posla.

1. 1. Šematski prikaz špedicije⁷

⁷ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 97

1. 3. Realizacija špediterskog posla

Realizacija špediterskog posla, po dispoziciji spoljnotrgovinskog posla, podrazumeva:

1. 3. 1. Zaključenje ugovora o prevozu

On odlično poznaje tarife prevoznika, tako da za svoje nalogodavce može obezbediti i povlastice (refakcije) kod prevoznika robe. Prevoznici obavljaju refakcije ukoliko su angažovani za prevoz većih količina robe i odobravaju ih špediterima sa kojima ugovaraju prevoz robe. Refakcije se ugovaraju u procentualnom iznosu od plaćene vozarine i progresivnog su karaktera. Sa povećanjem količine prevezene robe, u određenom roku, povećava se i procenat refakcije.

Po završenom prevozu i odobrenom iznosu refakcija od npr. 2% na vrednost vozarine, deo te vrednosti (1/4) pripada špediteru, dok deo (3/4) pripada nalogodavcu. O obračunu i naplati refakcija se stara špediter, tako da po toj osnovi ima pravo na udeo prilikom naplate kod vozara.

Ugovor o prevozu se zaključuje za pomorski, rečni, drumski, železnički, vazdušni i kombinovani ili multimodalni prevoz. Ako nalogodavac u dispoziciji ne navede prevozno sredstvo i put, kojim će se roba prevoziti, podrazumeva se da će to učiniti špediter. On bira najpovoljniju varijantu za svoga nalogodavca. Izbor najpovoljnijeg puta, kombinaciju i odabir prevoznih sredstava, način transporta, u skladu sa vrstom robe predstavlja instradiciju (izbor prevoznog puta) koju vrši međunarodni špediter.

1. 3. 2. Prijem robe radi otpreme

Prijem robe radi otpreme vrši se na dva načina:

Prvi je predaja robe u skladište špeditera ili prijem robe u skladište isporučioca. Po prijemu robe, špediter izdaje isporučiocu špeditersku potvrdu o prijemu robe. Sa robom od tada raspolaže špediter.

Drugi način se vrši putem prevoznika. Prevoznik dobija nalog od špeditera da postavi prevozno sredstvo, na utovar robe kod isporučioca čime špediter istovremeno vrši prijem robe od isporučioca i predaju robe prevozniku. Prevoznik ispostavlja špediteru transportni dokument, kojim potvrđuje da je primio robu na prevoz.

1. 3. 3. Organizaciju inspekcijskog pregleda robe

Izvozno/uvozna roba podleže ravnopravnoj kontroli, koja se sprovodi radi zaštite javnih interesa korisnika robe, u pogledu kvaliteta robe i njene zdravstvene ispravnosti. Posle dobijanja uverenja od strane ovlašćenog inspektorata roba može ići u izvoz ili se može uvoziti. Ovo je zakonska obaveza i nije precizirana ugovorom o spoljnotrgovinskom poslu.

1. 3. 4. Zaključenje ugovora o osiguranju

Špediter zaključuje ugovor o osiguranju robe sa osiguravajućim društvom, u svoje ime a za račun svoga nalogodavca, spoljnotrgovinske firme. Instrukcije o obimu osiguranja dobiće od svoga nalogodavca, u dispoziciji.

1. 3. 5. Organizaciju izvoznog/uvoznog carinjenja robe

Spoljnotrgovinska firma (izvoznik/uvoznik) je carinski obveznik, odnosno odgovara za sve obaveze koje proisteknu tokom postupka izvoznog ili uvoznog carinjenja robe. Špediter se pojavljuje u ulozi zastupnika carinskog obveznika (spoljnotrgovinske firme–nalogodavca) i deluje u ime i za račun carinskog obveznika. On mora da pripremi robu za carinjenje i da uloži potrebna dokumenta. Špediter mora takođe biti registrovan u knjizi podnosilaca carinskih isprava, kod Carinske uprave.

Međunarodni špediter organizuje i svoje službe na terenu i to:

- Radi efikasnijeg obavljanja posla on ima i svoje ispostave u blizini carinarnica.
- Na mestima pretovara robe kao što su aerodromi, železničke stanice, luke međunarodni špediter organizuje svoje filijale (ispostave).⁸

1. 3. 6. Praćenje izvršenja transporta

Zahvaljujući savremenoj tehnologiji špediter danas raspolaže informacijama o kretanju pošiljke u svakom momentu.

Špediter ima obavezu da po izvršenoj otpremi robe, pošalje pismeno obaveštenje (avizo) primaocu robe ili njegovom špediteru, o datumu otpreme, prevoznom sredstvu i očekivanom vremenu prispeća robe na mesto isporuke, kako bi špediter kupca pripremio za prihvatanje robe.

⁸ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje " , Beograd 2003. , str. 99.

1. 3. 7. Obavljanje specijalnih špediterskih poslova

Špediteri mogu dobiti naloge svojih komitenata da obave neke posebne radnje i usluge koje se posebne naplaćuju, kao što su: organizacija zbirnog transporta, pakovanje i označavanje robe, vaganje i sortiranje robe, uzorkovanje robe, doleđivanje robe, hranjenje i pojenje živih životinja, kontrola kvaliteta i količine robe, izdavanje garantnih pisama, izdavanje FIATA dokumenata i drugi.⁹

1. 3. 8. Polaganje računa komitentu

Međunarodni špediter ima i obavezu redovnog obaveštavanja svoga nalogodavca, o odvijanju ugovorenog posla dopreme/otpreme. Špediter kontroliše ispravnost dokumenata i obračun troškova prevoza i drugih usluga u zemlji i inostranstvu. Po realizovanom poslu on će svome nalogodavcu–spoljnotrgovinskoj firmi, podneti specifikaciju svih troškova, nastalih u toku otpreme/dopreme robe i priložiće dokumenta, koja ih potvrđuju. Time je stekao pravo naplate naknade špediterske usluge ili špediterske tarife.

Komitent nalogodavac špeditera (izvoznik/uvoznik) je u obavezi da plati i troškove angažovanja svih aktera neophodnih u lancu isporuke.

Obaveza urednog dostavljanja svih dokumenata ima poseban značaj kod naplate robe i očuvanja regresnih prava, u slučaju nastanka štete na robi. Špediter odgovara samo za štetu nastalu njegovom krivicom. On odgovara za izbor aktera u poslu otpreme/dopreme robe, ali ne i za štetu koju oni prouzrokuju i preduzima neophodne korake, da bi obezbedio pravo na naknadu štete svom nalogodavcu.

Špediter odgovara za rad trećih lica i tada je on kao operater multimodalnog transporta.¹⁰ Tada izdaje jedan transportni dokument bez obzira na broj učesnika u transportu ili kada za celokupni transport ugovara jedan forfetni stav. Njime se utvrđuje jedinstvena fiksna ili paušalna cena, u koju su uključeni svi troškovi transporta i druge usluge.

⁹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 100.

¹⁰ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 100.

1. 4. Troškovi otpreme i dopreme robe u spoljnotrgovinskom poslu (špediterski troškovi)

Prilikom organizacije otpreme/dopreme robe nastaju špediterski troškovi, koji se sastoje od dve vrste troškova:

1. 4. 1. Troškovi same špediterske usluge

Špediter sa komitentom sarađuje na trajnijoj osnovi, tako što će zaključiti ugovor o međusobnoj saradnji, najčešće krajem godine za narednu godinu.¹¹ Njime se preciziraju i cene (tarifa) špediterskih usluga tereta po raznim vidovima transporta. Izvoznik može i za svaki ugovoreni posao da traži zasebnu ponudu špediterskih usluga, većeg broja špediterskih firmi, od kojih može izabrati najpovoljniju. U praksi je više prisutan prvi slučaj zasnovan na ugovoru o trajnijoj saradnji.

1. 4. 2. Troškovi koji nastaju tokom otpreme i dopreme robe

Realizacijom otpreme robe špediter zaključuje ugovore sa učesnicima u poslu, pri čemu nastaju troškovi vozarine, osiguranja, skladištenja, kontrole kvaliteta, sortiranja, troškovi carinjenja itd.¹²

Tehnologija plaćanja i naplate špediterskih troškova može biti:

1. Špediter može vršiti sva plaćanja sa svojim sredstvima. Kada se okonča realizacija otpreme/dopreme robe, špediter ima pravo fakturisanja ovih troškova svome nalogodavcu, tj. naplate ovih troškova od svoga nalogodavca uvećane za iznos kamate za period njihovog angažovanja. Ovaj vid naplate primenjuje se u slučaju, kada su špediter i spoljnotrgovinska firma–komitent u stabilnim i dugogodišnjim poslovnim odnosima. Tako špediter kreditira svoga nalogodavca i dokazuje da je on finansijski moćna firma.

2. Špediter će tražiti avans od svog nalogodavca, deo sredstava kojima bi vršio prateća plaćanja pri realizaciji otpreme i dopreme robe, po spoljnotrgovinskom poslu. Deo sopstvenih angažovanih sredstava po okončanju posla uz kamatu refundiraće od svog komitenta uz naplatu kamate za period angažovanja sredstava. Ovo je vrlo čest pristup i vodi ravnomernijem vremenskom troškovnom opterećenju i špeditera i

¹¹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 101.

¹² Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 101.

izvoznika/uvoznika.

3. Izvoznik/uvoznik vrši direktno sva plaćanja troškova nastalih po osnovu otpreme/dopreme robe. Ovakva situacija je karakteristična kod izvesnih poremećaja, na unutrašnjem tržištu nalogodavca i kod smanjene likvidnosti nalogodavca i špeditera. Poslednje decenije XX veka, izvoznici i špediteri u Srbiji poslovali su na ovaj način. Prouzrokovan je izuzetnom nelikvidnošću spoljnotrgovinskih firmi, gde je stalno prisutna enormno visoka stopa inflacije, a kamata na angažovana sredstva gubila je svaki smisao. U tom slučaju špediterima se nije isplatilo kreditiranje svojih nalogodavaca.

2. Transportna dokumenta

Transport robe praćen je izdavanjem mnogih dokumenata:

1. Međunarodni drumski tovarni list (kamioniski tovarni list-CMR);
2. Međunarodni železnički tovarni list (CIM);
3. Međunarodni vazduhoplovni tovarni list (avionski tovarni list-AWB);
4. Pomorski konosman ili teretnica (Bill of Lading-B/L);
5. Pomorski tovarni list (Sea Waybill);
6. Rečni konosman ili teretnica (Inland Waterway Bill of Lading);
7. Rečni tovarni list (Inland Waterway Bill);¹³

Pri preuzimanju robe na transportno prevozno sredstvo, vozar (prevoznik) izdaje, zavisno od prevoznog sredstva, odgovarajući dokument o prevozu, u više primeraka, od kojih odgovarajući broj primeraka predaje špediteru, odgovarajući broj prati robu, a odgovarajući broj primeraka ostavlja u svojoj evidenciji.

Transportna dokumenta predstavljaju:

1. Dokaz o otpremi robe
2. Dokaz zalključenja ugovora o prevozu
3. Dokument za naplatu
4. Dokument za obračun carinske osnovice.¹⁴

¹³ www.međunarodnašpedicija, moja skripta, str 15. (8.12.2013.)

¹⁴ www.međunarodnašpedicija, moja skripta, str 15. (8.12.2013.)

Transportna dokumenta se moraju staviti na uvid carinskim organima prilikom uvoznog i izvoznog carinjenja robe. Dokumenta sadrže podatke o troškovima prevoza robe i predstavljaju značajan elemenat pri obračunu carinske vrednosti robe. Ona imaju veliku ulogu prilikom dokumentarne naplate izvezeno robe. Na osnovu izdatih transportnih dokumenata izvoznik će vršiti fakturisanje zavisnih troškova izvoza.

Kod drumskog, železničkog i avionskog saobraćaja, prilikom prijema robe, vozar na otpremu izdaje špediteru tovarni list, kao potvrdu ugovora o prevozu i kao potvrdu prijema robe na prevoz.¹⁵ Svaki tovarni list sadrži datum izdavanja, što je ujedno i datum otpreme robe, osnovne podatke o robi kao što je naziv robe, količina, broj koleta, težinu, naziv pošiljaoca i primaoca, otpremnu i uputnu stanicu, visinu troškova prevoza i način njihove naplate. Vrednost robe ne mora biti navedena u tovarnom listu ali vrednost troškova mora.

2. 1. Kamionski tovarni list (CMR)

Prevoznik, po izvršenom krcanju robe na kamion, izdaje za svaku pošiljku poseban tovarni list, u tri originala-jedan za pošiljaoca, jedan za primaoca i jedan vozaru.¹⁶ On može biti popunjen na jeziku primaoca ili pošiljaoca robe ili na jednom od svetskih jezika. Obavezno je navesti pun naziv prevoznika i registrarski broj vozila, kao i mesto carinjenja robe. Pošto tovarni list potpišu: pošiljalac, prevoznik (ime vozača, broj pasoša) i primalac, stiču se uslovi za naplatu vozarine.

2. 2. Međunarodni železnički tovarni list (CIM)

Železnički saobraćaj je pogodan za kabastu robu, robu velikih dimenzija i težine, kao što su rude i prehrambeni proizvodi. Relativno je brz, čak i brži od kamionskog transporta.

Železnica daje špediterima bonifikacije i to u procentu od vrednosti robe ili u procentu od ugovorene težine.¹⁷ Železnički tovarni list izdaje otpremna železnička stanica, na ime primaoca robe. Original ovog tovarnog lista će pratiti robu i namenjen je primaocu, a špediter izvoznika će dobiti overenu kopiju železničkog tovarnog lista. To je prevozna isprava za vagon i tovar u njemu.

¹⁵ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 102.

¹⁶ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 103.

¹⁷ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 104.

Prilikom organizovanja zbirnog transporta železnicom i kada treba sačekati da se prikupi dovoljna količina robe, radi krcanja na zbirni vagon, špediter izdaje pošiljaocu špeditersku potvrdu o prijemu robe radi otpreme, koja predstavlja garanciju da će roba biti otpremljena, po dispoziciji, u mesto opredeljenja naznačeno u potvrdi. Uz to, špediter izdaje i skladišnicu, dokument da je roba, neopozivo, uskladištena do dana krcanja, u korist kupca, i da će po njegovim instrukcijama biti dalje otpremljena. Prikupljena roba će biti otpremljena jednim železničkim tovarnim listom, koji prati specifikacija robe po primaocima, takozvani bordero. Ova roba se šalje špediteru, sa kojim je zaključen ugovor o zbirnom prevozu. On je taj, koji raspoređuje robu na specificirane primaoce.

2. 3. Avionski tovarni list (AWB)

Prevoz avionom se podrazumeva kod robe, za koju vreme i brzina dostavljanja predstavljaju faktor konkurentnosti, što npr. predstavlja isporuku štampe, svežeg cveća itd.¹⁸ Transport robe na veliku udaljenost zahteva takođe avionski prevoz, koji jeste skuplji, ali neuporedivo brži od ostalih vrsta prevoza.

Kod otpreme robe avionom prevoznik izdaje avionski tovarni list, kao potvrdu o otpremi robe, koja se izdaje za svaku pošiljku posebno. To bi značilo da se po jednom vazduhoplovstvu može izdati onoliki broj tovarnih listova koliko ima pošiljaoca. Avionski tovarni list može biti prenosiv, što mora biti naznačeno. Sastoji se od tri originala i devet kopija, odnosno seta od 12 primeraka. Prvi original se distribuira prevozniku, drugi prati robu i dostavlja se primaocu, a treći pošiljaocu, kao dokaz o izvršenoj otpremi robe.

Priprema se i kargo manifest potpisan od strane kapetana vazduhoplovstva i stavlja se na uvid carinarnici pola sata pre poletanja i po sletanju, radi eliminisanja ilegalnog prevoza robe.

¹⁸ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 105.

2. 4. Pomorska i rečna transportna dokumenta

2. 4. 1. Pomorski konosman (teretnica)-Bill of Lading (B/L)

Pomorski konosman ili teretnica je dokument koji prevoznik ispostavlja špediteru, po izvršenom krcanju robe na brod.¹⁹ Vrlo je specifičan i od velikog je značaja za spoljnotrgovinski posao. On predstavlja dokaz da je roba primljena radi prevoza, ali i dokaz o zaključenom ugovoru o prevozu, on je i hartija od vrednosti.²⁰ Izdaje se u tri originalna primerka i dve kopije. Sva tri originala prima špediter izvoznika, od broдача i prosleđuje ih izvozniku. Izvoznik dokazuje originalom konosmana kod kupca robe, da je otpremio robu i očekuje isplatu, a kupac robe isplatu uslovljava pristizanjem konosmana. Radi korektne transakcije banka izvoznika i banka kupca se pojavljuje kao posrednik, preko koga će cirkulisati dokumenta u jednom pravcu, a isplata u suprotnom pravcu.

Vlasnik robe je izvoznik, sve dok poseduje konosman. Kada primi tri originala od svog špeditera, on ih prezentira banci. Banka vrši isplatu vrednosti isporučene robe izvozniku, a konosman dostavlja kupcu. Izvoznik dobija svoj novac, a kupac original konosmana, na osnovu koga preuzima robu pri njenom prispeću. Ovo predstavlja pojednostavljenu šemu uslovljene (dokumentarne) naplate.

Roba se može podići prezentacijom samo jednog originala. U slučaju da se pojave dva ili tri imalaca originalnog konosmana, broдар robu predaje licu koje se prvo pojavi sa konosmanom.

Specifičnost konosmana je u tome da je imalac konosmana i vlasnik robe.

Konosman se može prenositi na tri načina. Kada je u njemu naveden tačan naziv primaoca (u rubrici: Consignee), reč je o konosmanu koji glasi na ime i on se prenosi cesijom (ugovorom kojim se cediraju-prenose prava na novog vlasnika). Ako u rubrici stoji naznaka "po nalogu", konosman će se preneti indosiranjem. Ako u rubrici ne piše ništa konosman će se prenositi prostom predajom.

Po jednom plovnom objektu izdaje se onoliko konosmana koliko ima pošiljki, odnosno konosman se ne izdaje za plovni objekat nego za robu.

Konosman može biti čist i nečist, čist kod robe u dobrom stanju i nečist kod robe sa uočljivim promenama u momentu krcanja (vozar je dužan da to naglasi u delu

¹⁹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 106.

²⁰ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 106.

konosmana).²¹ Sve je ređa mogućnost da brodar unese svoje primedbe o stanju na robi, jer se u savremenim uslovima roba prevozi u zatvorenim plombiranim kontejnerima. Konosman sadrži podatke o vrsti robe, količini, težini ili broju koleta, stanju i prilikama na robi, prema spoljnom izgledu tereta, datum izdavanja, odnosno datum otpreme. Pandan pomorskom konosmanu ili teretnici, u rečnoj plovidbi je rečni konosman ili teretnica (Inland Waterway Bill of Lading).

3. Špediterska dokumenta

U jednom spoljnotrgovinskom poslu po pravilu se angažuju dva špeditera, izvoznikov i uvoznikov. Zadatak izvoznikovog špeditera je obezbeđivanje otpreme do mesta isporuke, a uvoznikovog prihvatanje pošiljke i organizovanje njene dopreme i priprema na odredištu.

Međunarodni savez udruženja špeditera (FIATA) u period od 1955. godine je izvršio unifikaciju špediterskih dokumenata.²² Pravo nadzora nad štampanjem i distribucijom špediterskih dokumenata imaju ovlašćene članice FIATE. To su privredne komore. Na zahtev špeditera, privredna komora, uz naplatu odgovarajuće sume, izdaje obrazac odgovarajućeg špediterskog FIATA dokumenta, koji ima svoj evidencioni (serijski) broj i vodi evidenciju o firmama koje su primile izdata dokumenta. Tekst u dokumentu može biti na jeziku zemlje izdavaoca uz naznaku (UN) koda države.²³

Ugovor o špediciji je vrsta špediterskog dokumenta.

3. 1. Špediterska potvrda prijema (FCR-Forwardes Certificate of Receipt)

Špediterska potvrda prijema (FCR-Forwardes Certificate of Receipt) je špediterski dokument koji špediter ispostavlja isporučiocu robe kao dokaz da je primio robu, uz neopoziv nalog, da je isporuči i stavi na raspolaganje kupcu. Ova potvrda je neprenosiva i koristi se kod prijema robe za zbirni transport kao i kod ugovaranja klauzule EXW. Kod EXW klauzule se dokumentuje predajom špediterske potvrde banci otprema robe. Ovde izvoznik ne može da prezentira transportni dokument, jer on ne angažuje prevoznika.

²¹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 107.

²² Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 108.

²³ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 108.

3. 2. Špediterska transportna potvrda (FCT-Forwardes Certificate of Transport)²⁴

Špediterska transportna potvrda (FCT-Forwardes Certificate of Transport) je potvrda špeditera da je primio robu i obavezao se da je isporuči na dogovorenom mestu.²⁵ Ako glasi po naredbi i prenosi se indosiranjem, ona predstavlja hartiju od vrednosti. Po prispeću na odredište roba će biti predata podnosiocu indosiranog, originalnog primerka ove potvrde.

Ovaj dokument izvozniku obezbeđuje naplatu isporučene robe jer je za kupca dokaz da će roba biti isporučena i koristi se kod ugovaranja kombinovanog transporta, kao i kod ugovaranja DDU i DDP INCOTERMS klauzula.

Špeditersku transportnu potvrdu špediter izdaje tek pošto je siguran da je roba prošla izvoznju proceduru i kada on angažuje vozara.

3. 3. Špediterska teretnica za multimodalni transport (FBL-FIATA Bill of Lading)

Špediterska teretnica za multimodalni transport (FBL-FIATA Bill of Lading) je dokument koji izdaje špediter koji obavlja multimodalni transport robe.²⁶ On je prenosiv, ako nije navedeno da je neprenosiv.

Špediter, organizator multimodalnog transporta i koji je izdao FBL odgovoran je za odvijanje transporta. On nije odgovoran samo za isporuku robe na odredište već i za sve prevoznike i učesnike celokupnog transporta. Odgovoran je za gubitak ili oštećenje robe do određene vrednosti (626,6 SDR po paketu ili jedinici ili 2 SDR po kilogramu bruto težine, što je veće, a ako multimodalni transport ne uključuje prevoz robe morem, bazični limit je 8,33 SDR po bruto težini).

FIATA/BL, iako špediterski dokument priznat je od strane MTK u Parizu, kao transportni dokument, čime se dokumentuje otprema po osnovu dokumentarne naplate.

3. 4. Špediterska skladišna potvrda (FWR-FIATA Warehouse Receipt)

Špediteri imaju svoja skladišta i kod predaje robe u skladište izdaju isporučiocu špeditersku skladišnu potvrdu (FWR-FIATA Warehouse Receipt). Ovaj dokument je

²⁴ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 110.

²⁵ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 110.

²⁶ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 110.

neprenosiv, osim ako se ne naglasi da je prenosiv i služi kao dokaz o otpremi kod dokumentarne naplate.

3. 5. Ostala špediterska dokumenta

Prilikom otpreme i dopreme robe u spoljnotrgovinskim poslovima javljaju se sledeća dokumenta:

- skladišnica (Warrant)
- kapetanska potvrda (Mates Receipt)
- nalog za isporuku (Delivery Order)
- obalska potvrda (Dock Receipt, Wharf Receipt)²⁷.

²⁷ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 112.

4. Osiguranje robe u međunarodnom transportu (međunarodno kargo osiguranje)

4. 1. Pojam osiguranja

Razvojem ljudske zajednice pojavila se potreba za zaštitom sopstvenih dobara kako od elementarnih nepogoda, tako i od posledica sopstvenog delovanja kojim se može naneti šteta tuđim ili svojim dobrima. Početni oblici zaštite ljudi koje je pogodila nesreća bili su zajednički prilozi i pomoć zajednice-sela, rodbine i sl. Ovakve, manje ili više organizovane akcije, mogu se smatrati počecima savremenog osiguranja.

Danas je osiguranje visokorazvijena društvena delatnost koja obezbeđuje ekonomsku zaštitu osiguranicima, pravnim i fizičkim licima, od štetnih dejstava i poremećaja do kojih dolazi nastankom osiguranog slučaja ili ostvarenjem osiguranog rizika.

U suštini osiguranje predstavlja udruživanje lica izloženih istoj opasnosti, odnosno riziku sa ciljem da zajednički podnesu štetu za koju se unapred zna da će, prema teoriji verovatnoće, zadesiti samo neke od njih. Osnova osiguranja leži u načelu uzajamnosti. Svi kod kojih može doći do izlaganja opasnosti dolaze do ubeđenja da je nužno udruživanje sa ostalima radi zajedničkog podnošenja štete. U tome se izražava karakter uzajamnosti i karakter solidarnosti u osiguranju. Preko osiguranja se izjednačavaju i izravnavaju rizici na prihvatljivom, lako podnošljivom nivou. Tehničku suštinu osiguranja predstavlja atomiziranje rizika tj. njihovo razbijanje na mnoštvo osiguranika, odnosno usitnjavanje krupnih šteta na, u prenosnom smislu, bezbroj manjih.

Učesnici u spoljnotrgovinskom poslu će rizike, tokom međunarodnog transporta robe, prevaliti na treću stranu, osiguravajuće društvo. Osnovna delatnost osiguravajućih društava je ekonomska zaštita imovine i lica od raznovrsnih rizika i zasnovana su na načelu solidarnosti i uzajamnosti. Sredstva se prikupljaju od svih zainteresovanih strana, a isplaćuju se samo onima koji su pogođeni štetnim događajem.

Osiguravajuća društva ostvaruju kontinuirani priliv sredstava po osnovu osiguranja od štetnih događaja, pa su zato i značajne finansijske institucije, koje se trude da uspešno plasiraju novac kojim raspolažu.

Osiguravajuća društva mogu biti specijalizovana za jednu vrstu osiguranja kao i osiguravajuća društva opšteg tipa.

U novije vreme posebno se izdvaja transportno osiguranje, koje može biti kopneno, rečno, pomorsko i vazdušno.

Pomorsko osiguranje je najstarije osiguranje, pa je više zasnovano na običajima nego na pravu, a pod njim se podrazumeva osiguranje brodova i robe, kao i drugih interesa koji su izloženi rizicima mora ili su u vezi sa obavljanjem plovidbe na moru. U pomorskom saobraćaju susreću se sledeće vrste osiguranja: osiguranje broda, osiguranje stvari koje se prevoze, osiguranje vozarine, osiguranje broda od odgovornosti, osiguranje očekivane dobiti, troškova, plate članova posade, osiguranje troškova generalne havarije i sl. Kod pomorskog osiguranja postoji osiguranje sa ugovorenom vrednošću i osiguranje od osnovnih (plovidbena nezgoda, elementarna nezgoda, eksplozija, razbojništvo, požar i sl.) i dopunskih (krađe, neisporuke stvari, manipulacioni rizici i sl.) transportnih rizika.

Kopneno osiguranje je jasno pravno regulisano.

Vazdušno osiguranje predstavlja modernu granu osiguranja i dugi vremenski period je bilo zasnovano na pravnoj regulativi kopnenog osiguranja.

4. 2. Međunarodno transportno osiguranje

Transportno osiguranje ima veliki značaj sa ekonomskog aspekta. Međunarodna trgovina i transport robe se ne bi mogli zamisliti bez transportnog osiguranja. Transportno osiguranje je posebno zanimljivo zbog svojih specifičnosti: prisutni su veliki rizici i štete, kao i kumuliranje više osiguranja u jednom istom događaju, kod ovog osiguranja se pojavljuje čitav niz lica koja u jednoj istoj operaciji prevoza mogu da se pojave kao nosioci interesa za osiguranjem, zatim zaključivanje ugovora je po pravilu neformalno, kao vreme trajanja ugovora često se uzima dužina trajanja prevoza, dalje kod ove vrste se koristi generalna polisa (u kojoj je navedena sva roba koja će se u određenom vremenskom periodu prevoziti sukcesivno istim prevoznim sredstvom, a od strane istog osiguranika), još je specifično i to da su u transportnom osiguranju zastupljena i osiguranja šteta koje nastaju u slučaju ratnih i političkih rizika (uplaćuju se veoma velike premije). Transportno osiguranje može biti:

-kasko osiguranje: osiguranje rizika, koji mogu nastupiti na samom prevoznom sredstvu;

-kargo osiguranje: osiguranje robe u transportu, koje spada u dobrovoljno osiguranje; u međunarodnom transportu osiguranje robe se vrši po klauzuli „all risks“,

čime se obuhvataju sve štete nastale usled gubljenja ili oštećenja osigurane stvari, izuzimajući posebne slučajeve

-osiguranje od odgovornosti za štetu do koje dolazi u toku prevoza; u ovom slučaju šteta može biti isplaćena i trećem licu.

Međunarodno transportno osiguranje je deo imovinskog osiguranja i podrazumeva sledeće vrste osiguranja:

- Osiguranje robe koja se prevozi;
- Osiguranje brodova i drugih plovniha objekata;
- Osiguranje vazduhoplovstva i drugih vazdušnih letilica;
- Osiguranje odgovornosti prevozioca;
- Osiguranje drugih interesa koji se pojavljuju u transportu;²⁸

Transportno osiguranje se može ugovoriti na dva načina: ugovaranjem INCOTERMS klauzule, koja predviđa obavezno osiguranje robe, ili ukoliko je ugovorom predviđena INCOTERMS klauzula, u kojoj nije predviđena obaveza osiguranja robe, mora da se tačno naznači koja strana ima obavezu da osigura robu i u kom obimu.²⁹

Transportne (INCOTERMS) klauzule, koje uključuju obavezu osiguranja robe, kao što je CIF klauzula, podrazumevaju obavezu prodavca da ugovori osnovno osiguranje robe, sa minimalnim pokrićem rizika.³⁰ Roba je istovremen osigurana po CIF-u od luke utovara do luke istovara. Ostali deo puta od luke istovara do skladišta kupca nije pokriven osiguranjem.

Ako rizik prelazi sa prodavca na kupca tokom prevoza, ugovorne strane mogu da osiguraju robu, samo na delu puta i tokom vremena u kome one snose rizik. Ovakvo osiguranje se naziva lomljeno osiguranje. Stručnjaci smatraju da je ono skuplje od jedinstvenog osiguranja i da može izazvati veće probleme kod utvrđivanja mesta i nastanka štete i mogućih preklapanja dva osiguravajuća pokrića i vremenski i na određenim delovima puta, kao i nepotpunog otkrića.

U spoljnotrgovinskom poslovanju se kao osiguranik javlja izvoznik ili uvoznik, a kao ugovarač osiguranja njegov špediter.

Pored obezbeđenja od rizika gubitka i oštećenja robe, u međunarodnom transportu osiguranje robe je značajno po više osnova:

²⁸ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 113.

²⁹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 113.

³⁰ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 113.

1. Visina premije osiguranja uključuje seu carinsku osnovicu robe.
2. Polisa osiguranja je osnovni dokument, koji dokazuje ispunjenje akreditovanih uslova i uslovljava akreditivnu naplatu.
3. Polisa osiguranja može zameniti klasičnu bankarsku garanciju.
4. Osigurana roba može predstavljati instrument obezbeđenja kredita, čime se olakšava pristup kreditima

Delovanje osiguranja nije sputano uskim nacionalnim granicama već deluje celovito u međunarodnim razmerama pre svega kroz reosiguranje.

O transportnom osiguranju u savremenom smislu reči možemo govoriti od razvoja pomorskog osiguranja kao posebnog pravnog posla i od osnivanja LOYD-a. Iako se razvijalo dugi niz godina, zadržalo je svoja osnovna načela i principe ekonomske zaštite sve do danas.

4. 3. Ugovor o osiguranju

Ugovorom o osiguranju se jedna strana osiguravač obavezuje da će drugoj strani, osiguraniku, ili trećem licu, isplatiti određenu sumu novca, ukoliko nastane osigurani slučaj, pod uslovom da mu osiguranik plati novčani iznos, premiju osiguranja.³¹

Osiguravač je lice koje garantuje zaštitu od neželjenih osiguranih događajai koje za svoju uslugu naplaćuje određenu cenu, premiju osiguranja, odnosno to su osiguravajuća društva kao akcionarska društva, društva za uzajamno osiguranje, država ili fizička lica.

Ugovarač osiguranja je lice koje u svoje ime i za svoj račun ili u svoje ime i za tuđ račun (špediter), zaključuje ugovor o osiguranju sa osiguravačem i obavezuje se da plati premiju osiguranja.

Osiguranik je lice koje u slučaju štete ima pravo da naplati odgovarajuću sumu od osiguravača.

Kada ugovarač osiguranja zaključi ugovor o osiguranju sa osiguravačem u svoje ime i za svoj račun, tada je ugovarač osiguranja ujedno i osiguranik.

U spoljnotrgovinskim poslovima ugovarač osiguranja je špediter i on zaključuje ugovor s osiguravajućim društvom tj. ugovor o osiguranju u svoje ime a za račun svoga

³¹ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 114.

nalogodavca (uvoznika ili izvoznika)-osiguranika. On spada u grupu neformalnih ugovora, a ugovara se u pisanoj formi.

Postoje dve grupe ugovora o osiguranju robe u transportu:

1-pojedinačni i

2-opšti ili generalni ugovori.

Pojedinačni ugovori se zaključuju za svaku pošiljku, odnosno pošiljke veće vrednosti, kod kojih je neophodna detaljna procena rizika.

U slučaju češće otpreme većeg broja pošiljki primenjuje se zaključenje generalnog, opšteg ugovora (sa opštim podacima o robi).

4. 3. 1. Elementi ugovora o osiguranju

Elementi ugovora o transportnom osiguranju su:

1-Predmet osiguranja (roba koja ima vrednost, ili se ona izražava u novcu ili prava, koja se takođe mogu izraziti u novcu).

2-Transportni rizici, koji se dele na:

-osnovne rizike (saobraćajni udes, elementarna nepogoda, požar, eksplozija i razbojništvo)

-dopunske rizike (krađa robe, neisporuka, manipulativni rizici, rizici spoljašnjeg uticaja i baraterija³²).

-rizike usled manai prirodnih osobina osiguranog predmeta (isparljivost, higroskopnost, lomljivost, eksplozivnost itd.)

-rizike nastanka štete „iz bilo kog razloga“ (odbijanje prijema robe, kvarljivost robe, rasipanje, manjak).

Baraterija je zlonameran ili protivzakoniti postupak zapovednika broda ili posade koji može naneti štetu, teretu npr. krijumčarenje koje prati zaplena broda i tereta.

-ratne i političke rizike (izbijanje rata, građanski ratovi i nemiri, štrajk).

3-Trajanje osigaraavajućeg pokrića

4-Osigurano putovanje (pokriće od polaznog do odredišnog mesta)

5-Prevozno sredstvo (definiše se ugovorom o osiguranju)

6-Osigurana suma (najveći iznos, koji osiguravač ima obavezu da isplati, ako nastupi osigurani događaj). To je osnov za utvrđivanje premije osiguranja. Što je veća osigurana

³² Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 115.

suma, veća je i premija osiguranja. Ukoliko je osigurana suma veća od stvarne vrednosti robe govorimo o nadosiguranju, a ako je manja od stvarne vrednosti o podosiguranju.

Roba se može osigurati od većeg broja osiguravača. Ako zbir osiguranih suma prelazi vrednost robe, reč je dvostrukom osiguranju. Ukupna naknada ne sme preći iznos štete.

Kod višestrukog osiguranja, princip je isti, samo zbir osiguranih iznosa ne prelazi stvarnu vrednost robe. Zato, svaki osiguravač odgovara u slučaju naknade štete, srazmerno svom udelu u ukupnoj osiguranoj sumi.

7-Premija osiguranja (cena rizika).

8-Šteta pokrivena osiguranjem (odnose se na potpuni i delimični gubitak osiguranog predmeta, troškove spasavanja, zajedničke havarije, troškove konstatacije i likvidacije štete).

Deo nastale štete može snositi osiguranik, ako se ugovorom o osiguranju tako predvidi. Ovaj deo štete definisan je u procentu od vrednosti osigurane robe, a naziva se franšiza. Ako se ugovori integralna franšiza, osiguranik u potpunosti snosi štetu, koja ne prelazi nivo ugovorene franšize. Ako šteta prelazi nivo ugovorene franšize celu štetu nadoknađuje osiguravač. U slučaju odbitne franšize, ugovarač će u svakom slučaju nadoknaditi štetu umanjenu za vrednost ugovorene franšize.

4. 4. Polisa osiguranja

Polisa osiguranja je dokument o zaključenom ugovoru o osiguranju. Potpisivanjem polise osiguranja od strane osiguravača i ugovarača osiguranja, zaključen je ugovor o osiguranju.³³

Polisa osiguranja sadrži sledeće elemente:

- 1-naziv osiguravača i ugovarača osiguranja,
- 2-predmet osiguranja,
- 3-obuhvaćene rizike,
- 4-osigurani tok,
- 5-osiguranu sumu,
- 6-premiju osiguranja,
- 7-datum izdavanja (zaključenja ugovora).

³³ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 116.

Polisa osiguranja nije hartija od vrednosti. Može da glasi: na ime, po naredbi ili na donosioca. Osiguranik (na primer prodavac robe), može svoje pravo iz polise preneti na treće lice (kupca robe):

- cesijom
- indosamentom ili
- prostom predajom.

U spoljnotrgovinskom poslovanju se, kao osiguranik, javlja izvoznik ili uvoznik, a kao osiguranja, njegov špediter.³⁴ Špediter zaključuje ugovor o osiguranju, sa osiguravajućim društvom, u svoje ime, a za račun svoga nalogodavca (izvoznika ili uvoznika robe).

Naknada iz osiguranja se isplaćuje osiguraniku, dok ugovarač ima obavezu plaćanja premije osiguravaču. Premiju osiguranja, kao i troškove vezane za ugovoranje transportnog osiguranja, mora osiguranik isplatiti ugovaraču osiguranja, a ovaj mu mora predati polisu osiguranja. Dalje, polisa na novog osiguranika se može preneti indosiranjem.

Ugovor o osiguranju može zaključiti osiguravač i ugovarač osiguranja za račun nepoznatog lica, u trenutku zaključenja ugovora, takozvano „osiguranje za račun koga se tiče“. Ova polisa je prenosiva prostom predajom novom vlasniku robe koji se zove osiguranik. Primenjivo je kod osiguranja pomorskog karga.

Prenosom konosmana i polise osiguranja, prenosi se vlasništvo na robu na novog vlasnika koji postaje novi osiguranik.³⁵

4. 5. Osiguranje robe u međunarodnom pomorskom transportu- međunarodno kargo osiguranju

Međunarodno pomorsko osiguranje ima najdužu tradiciju, pa su razvijeni standardizovani ugovori o osiguranju.

Oni se zaključuju izdavanjem polise osiguranja i rezultati su dugogodišnjeg iskustva i prakse najvećih svetskih osiguranja.

³⁴ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 117.

³⁵ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 117.

4. 5. 1. Tipske polise osiguranja

Najčešće korišćene polise osiguranja u međunarodnoj trgovini su:

1-Lojdova pomorska polisa-pojavljuje se u XVII veku i cirkuliše od 1779. godine, kada su je prihvatili osiguravači, članovi Lojda. Poznata je kao (brod-ship/roba-good) SG polisa. Vremenom postaje samo osnova za osiguranje robe u pomorskom prevozu. Za preciznije osiguranje, uz polisu se dodaju i tipske klauzule tzv. institutske klauzule za osiguranje robe u prevozu, izdat od strane Instituta londonskih osigurača. Institut su osnovale britanske kompanije za pomorsko osiguranje u Londonu 1884. godine.

2-Nova pomorska polisa-u upotrebi je od 1983. godine i primenjuje kod osiguranja svih vidova transporta. Očekuje se da zameni SG polisu. Donete su i nove institutske klauzule za teret, svrstane u 5 kompleta. Tri: A, B i C regulišu osiguranje od pomorskih rizika, jedan osiguranje od ratnih rizika i jedan osiguranje od rizika štrajka. Institutska klauzula A obezbeđuje najšire pokriće rizika, dok B i C pokrivaju izričito navedene rizike (dopunske rizike).

3-UNCTAD-ovi uslovi za osiguranje robe dele se na tri grupe, sa stanovišta obima pokrića:

- pokriće protiv svih rizika (klauzula A)
- srednje pokriće (klauzula B)
- ograničeno pokriće (klauzula C).

Osiguranje robe je za spoljnotrgovinsko poslovanje značajno po više osnova:³⁶

1. Visina premije osiguranja uključuje se u carinsku osnovicu robe.
2. Polisa osiguranja je osnovni dokument kojim se dokazuje ispunjenje akreditivnih uslova i uslovljava akreditivna naplata.
3. Polisa osiguranja može zameniti klasičnu bankarsku garanciju.
4. Osigurana roba može predstavljati instrument obezbeđenja kredita, čime se olakšava pristup kreditima.

³⁶ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 118.

Šema 4. 1. Polisa osiguranja

 POLIS osiguranje BEOGRAD, Sremska 6 Filijala _____ Organizacioni deo _____ Zastupnik _____	Vrsta/sifra osiguranja _____ Tarifa/tarifna grupa _____	ORIGINAL												
POLISA br. _____ ZA OSIGURANJE ROBE U KOPNENOM TRANSPORTU														
Ugovarač osiguranja: _____														
Osiguranik: _____														
Broj zaključka osiguranika: _____		Broj pozicije špeditera: _____												
Vrsta robe: _____	Težina, pakovanje, broj komada i oznake: _____	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">SUMA OSIGURANJA</th> </tr> <tr> <td style="width: 60%;">Suma osiguranja u valuti</td> <td style="width: 40%;"></td> </tr> <tr> <td>Suma osiguranja u dinarima</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Troškovi obuhvaćeni osiguranjem - u din.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>SVEGA SUMA OSIGURANJA-din.</td> <td></td> </tr> </table>	SUMA OSIGURANJA		Suma osiguranja u valuti		Suma osiguranja u dinarima		Troškovi obuhvaćeni osiguranjem - u din.		SVEGA SUMA OSIGURANJA-din.			
SUMA OSIGURANJA														
Suma osiguranja u valuti														
Suma osiguranja u dinarima														
Troškovi obuhvaćeni osiguranjem - u din.														
SVEGA SUMA OSIGURANJA-din.														
Datum otpreme: _____	Osigurano putovanje - relacija: _____													
Prijavljeni rizici: _____		Vrsta, broj, naziv i oznaka prevoznog sredstva: _____												
Uslovi osiguranja: _____		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="3" style="text-align: center;">OBRAČUN PREMIJE</th> </tr> <tr> <th style="width: 40%;">Osigurani rizici</th> <th style="width: 20%;">Prem. stopa</th> <th style="width: 40%;">Premija u dinarima</th> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="2">Premija na domaćoj teritoriji _____ %</td> <td></td> </tr> </table>	OBRAČUN PREMIJE			Osigurani rizici	Prem. stopa	Premija u dinarima				Premija na domaćoj teritoriji _____ %		
OBRAČUN PREMIJE														
Osigurani rizici	Prem. stopa	Premija u dinarima												
Premija na domaćoj teritoriji _____ %														
OSTALE ODREDBE: 1. U slučaju neslaganja podataka iz polise sa podacima iz Prijave za osiguranje robe u transportu, smatraće se da je ugovarač osiguranja prihvatio polisu u potpunosti, ukoliko u roku od 48 sati po prijemu polise ne dostavi osiguravaču pismeni prigovor zbog noćenih neslaganja. 2. Osiguravač zadržava pravo ispravke računске ili neke druge greške na ovoj polisi koju je učinio njegov predstavnik. 3. Sastavni deo polise čine Uslovi osiguranja koji su uz polisu dostavljeni ugovaraču osiguranja.														
U _____ Dana _____ godine	M.P. _____ Potpis osiguravača													

Šema 4. 2. Nova pomorska polisa

Organizacija za osiguranje
"POLIS" a.d. BEOGRAD, Sremska 6

Filijala _____

Org. deo _____

Zastupnik _____

Tel/fax _____

E-mail: office@polis.co.yu _____

This policy is issued in _____ originals one which
beign accomplished the others to stand null and void

No _____

MARINE CARGO POLICY

Assured(s): _____

Subject – matter insured: _____

Insurance period starts: _____

Starting point: _____

Amount insured hereunder (agreed value): _____

Transit: _____

Vessel/Conveyance _____

Destination: _____

Conditions and Warranties: _____

Marks and Numbers as per Invoice. Valued at the same as Amount insured.

The Undersigned, on behalf of the Insurance Company has hereinto set his hand in _____ the day of _____.
Should the contracting party within 48 hours after receipt of the policy not return the policy for correction, it will be considered as agreed to.
In case the loss or damage is established at place of destination, immediate notice to be given and Survey Report obtained from:

If there is no Agent stated hereinabove or if loss or damage is established prior to arrival to place of destination immediate notice to be given and Survey Report obtained from the nearest Average Agent.

FAILURE TO COMPLY WITH STIPULATED CONDITIONS MAY PREJUDICE ANY CLAIM UNDER THIS POLICY.

IMPORTANT PROCEDURE IN THE EVENT OF LOSS OR DAMAGE FOR WHICH UNDERSIGNED MAY BE LIABLE LIABILITY OF CARRIERS, BAILEES OR OTHER THIRD PARTIES

It is the duty of the Assured and their Agents, in all cases, to take such measures as may be reasonable for the purpose against Carriers, Bailees or other third parties are properly preserved and exercised. In particular, the Assured or their Agents are required:

1. To claim immediately on the Carriers, Port Authorities or other Parties for any missing packages.
2. In no circumstances, except under written protest, to give clean receipts where goods are in doubtful condition.
3. When delivery is made by Container, to ensure that the Container and its seals are examined immediately by their responsible official.
If the Container is delivered damaged or with seals broken or missing or with seals other than as stated in the shipping documents, to clause the delivery receipt accordingly and retain all defective or irregular seals for subsequent identification.
4. To apply immediately for survey by Carriers or other Bailees Representatives if any loss or damage be apparent and claim on the Carriers or other Bailees for any actual loss or damage found at such survey.
5. To give notice in writing to the Carriers or other Bailees within 3 days of delivery if the loss or damage was not apparent at the time of taking delivery.

DOCUMENTATION OF CLAIMS

To enable claims to be dealt with promptly, the Assured or their Agents are advised to submit all available supporting documents without delay, including when applicable:

1. Original policy or certificate of insurance.
2. Original or certified copy of shipping invoices, together with shipping specification and/or weight notes.
3. Original or certified copy of Bill of Lading and/or other contract of carriage.
4. Survey report or other documentary evidence to show the extent of the loss or damage.
5. Landing Account and weight notes at port of discharge and final destination.
6. Correspondence exchanged with the Carriers and other Parties regarding their liability for the loss or damage.

NOTE: The consignee or their Agents are recommended to make themselves familiar with Regulations of the Port Authorities at the port of discharge.

In the event of loss or damage which may involve a claim under the insurance, no claim shall be paid unless immediate notice of such loss or damage has been given to and a Survey Report obtained from this Company's Office or Agents specified in this policy.

Subject to the following Clause as per back hereof:
Institute Cargo Clauses specified above
Institute War Clauses (Cargo)
Institute Strikes Clauses (Cargo)
Malicious Damage Clause
(applicable only when this clause is specifically stated above)
Institute Replacement Clause
Label Clause

We, "POLIS INSURANCE", s.a. hereby agree, in consideration of the payment to us by or on behalf of the Assured of the premium as arranged, to insure against loss damage liability or expense to the extent and in the manner herein provided.

"POLIS INSURANCE" s.a.

Examined _____

AUTHORIZED SIGNATORY

Obrazac nove pomorske polise sadrži osnovne elemente ugovora o osiguranju:

- ime osiguranika,
- naziv broda,
- put ili period na koji je osigurana roba,
- predmet osiguranja,
- premija osiguranja,
- osigurana suma,
- blanko prostor u koji se unosi institutska klauzula.

5. Uloga poslovnih banaka u realizaciji spoljnotrgovinskih poslova

Poslovne banke spoljnotrgovinskih firmi, spadaju u najvažnije posredne učesnike prilikom realizacije spoljnotrgovinskih poslova. One vrši poslove platnog prometa sa inostranstvom, po nalogu svojih komitenata-spoljnotrgovinskih firmi.

Međunarodni platni promet predstavlja zbir svih objavljenih platnih transakcija prema inostranstvu.³⁷ Platni promet sa inostranstvom može biti gotovinski i bezgotovinski, ali dominira bezgotovinski način plaćanja koji se vrši tako što banka po nalogu svojih komitenata, prebacuje devizna sredstva po nalogu svojih komitenata, prebacuje devizna sredstva sa računa dužnika na račun poverioca. Poslove međunarodnog platnog prometa mogu obavljati one banke, koje imaju ovlašćenje Centralne banke (Narodne banke). Banke sa „malim ovlašćenjem“, mogu obavljati devizno valutne poslove samo u zemlji, one sa „srednjim ovlašćenjem“ mogu obavljati platni promet sa inostranstvom, a one sa „velikim ovlašćenjem“ obavljaju i međunarodni platni promet i kreditne poslove sa inostranstvom i ostale devizno valutne poslove u zemlji u inostranstvu. Vrsta ovlašćenja zavisi od njenog renomea i uspešnog poslovanja.

Spoljnotrgovinske firme su dužne da svoja devizna sredstva drže na svojim deviznim računima kod svojih poslovnih banaka. Spoljnotrgovinske firme su komitenti ovih poslovnih banaka. One moraju imati pokriće prilikom davanja naloga za plaćanje svojim bankama. Ovo pokriće mogu imati po osnovu ostvarenog priliva iz inostranstva, mogu imati devize na svom računu i mogu uplatiti dinarsku protivvrednost za koje banka na tržištu kupuje devize.

³⁷ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 121.

Za izvršenje obaveza plaćanja ili naplate prema inostranstvu po osnovu spoljnotrgovinskog posla, pored poslovne banke u zemlji, mora se uključiti i poslovna banka u inostranstvu. Banka u zemlji zaključuje sporazume u međusobnoj saradnji i izvršenju naloga za plaćanje sa odabranim inostranim bankama. Njima se između banaka uspostavlja poslovni korespodentni odnos, a banke povezane ovakvim sporazumom su korespodentne banke-korespodenti. Banke korespodenti se dogovaraju o otvaranju korespodentnog računa, odnosno tekućeg računa gde će biti evidentirane transakcije plaćanja i naplate, u kojima učestvuju firme, komitenti banaka.

Kontokorentni račun u svojim knjigama otvara jedna od korespodentnih banaka, po ovlašćenju druge. Po pravilu svaka poslovna banka, ovlašćena za poslove međunarodnog platnog prometa ima po jednu, korespodentnu banku u svakoj zemlji sa kojom posluje.³⁸ Poslovna banka u jednoj zemlji može imati više korespodentnih banaka.

Postoje dve vrste korespodentnih odnosa:

1-direktni korespodentni

2-indirektni korespodentni

Direktni korespodenti imaju otvoreni kontokorentni račun kod jedne od dve banke, koje su u korespodentnom poslovnom odnosu, dok indirektni korespodenti nemaju otvoren kontokorentni račun, već plaćanja izvršavaju preko kontokorentnih računa otvorenih kod drugih banaka.

Međunarodna plaćanja se uglavnom prenosom potraživanja preko banaka. Kad banka dobije od svoga komitenta nalog za plaćanje, vrši prenos deviza sa njegovog računa na račun korespodentske banke, takozvani kontokorentni račun. Dalje se ova sredstva prenose sa kontokorentnog računa na devizni račun poverioca.

Uspostavljanjem korespodentnih odnosa, dve banke iz različitih zemalja proširuju svoju saradnju i na poslove kreditiranja, davanja garancija, razmene poslovnih informacija itd.

Banke, svoje korespodente dele na prvoklasne i ostale banke i ova podela je vezana za bonitet i veličinu banke. Ako banka od svoje korespodentske banke dobije nalog za isplatu, a da nema pokrića na kontokorentnom računu i bez prethodnog obezbeđenja izvrši plaćanje, znači da svoga korespodenta tretira kao prvoklasnog korespodenta.

³⁸ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 122.

Ako naloženu isplatu prihvata tek po dobijanju obezbeđenja pokrića, znači da svog korespodenta svrstava u kategoriju manje pouzdanih tj. ostalih korespodenata.

6. Carinski sistem

Carinska služba je najvažniji segment carinskog sistema, dok carinski sistem, kao podsistem pravnog sistema zasnovan je na carinskom suverenitetu odnosno autonomnom pravu države da reguliše carinsku zaštitu svog ekonomskog prostora.

Prostor na kome se primenjuju instituti, instrumenti i mere carinskog sistema naziva se carinsko područje. Carinska služba u carinarnicama i njihovom ispostavama obavlja:

1. carinski nadzor nad robom;
2. postupak carinjenja robe;
3. praćenje, obradu i distribuciju statističkih podatak o izvozu i uvozu robe.³⁹

Carinska služba je u nadležnosti Carinske uprave kao državnog organa.

Radi carinjenja robe i putnika, na graničnim prelazima i u privrednim i saobraćajnim centrima, osnivaju se carinarnice i carinske ispostave. Osnivaju se carinske laboratorije radi pregleda robe tokom carinjenja. Carina se danas smatra izrazito spoljnotrgovinskim instrumentom. Po svome karakteru ona predstavlja porez koji svojom specifičnom usmerenošću na spoljnu razmenu i svojim fiksnim dejstvom izaziva i promene valutnog karaktera. Ona posredno utiče na formiranje odnosa unutrašnjih vrednosti, a preko njih može da izazove efikasno opšte dejstvo.

Carina je određen iznos u domaćoj valuti koji država naplaćuje od vlasnika određene robe prilikom njenog prelaza preko granice.⁴⁰ Budući da nju naplaćuje država, ona predstavlja značajan izvor prihoda države tj. budžeta. Pojavljuje se i kao modifikator odnosa na domaćem tržištu i izaziva promene u potrošnji i u proizvodnji, kao i svaka iznenadna promena cena. Deluje i na proces supstitucije među proizvodima u potrošnji, onako kako se može delovati stimulatивно na domaću proizvodnju i nivo domaćih cena.

Danas se može govoriti o apsolutnom autonomnom pravu uređenja carinskog sistema, jer međunarodni sporazumi iz oblasti carina koje jedna zemlja potpiše i

³⁹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 136.

⁴⁰ Marković M. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2009. , str. 154.

ratifikuje, postaju obavezan izvor prava, čak imaju jaču pravnu osnovu od domaćih propisa i moraju se primenjivati u svakom konkretnom slučaju.

Najznačajniji instrument spoljnotrgovinske politike zemlje su carine , koje preferira i svetska trgovinska organizacija.

U savremenim uslovima izvozna carina je skoro iščezla, a pa govorimo o uveznoj carini, koja ima prihodnu i zaštitnu funkciju. Ona obezbeđuje za državu prihod, kao i zaštitu određenim proizvodnim sektorima u razvoju, odakle je i njena razvojna uloga.

U zavisnosti od metoda koji se primenjuje prilikom obračuna carine primenjuju se:

- 1-carine po vrednosti
- 2-specifične carine i
- 3-kombinovane carine.

U zavisnosti od cilja, koji država želi da postigne primenjuju se:

- 1-fiskalne,
- 2-zaštitne,
- 3-prohibitivne,
- 4-retorzivne,
- 5-preferencijalne,
- 6-diferencijalne,
- 7-antidampinške,
- 8-kompenzatorne,
- 9-senzorne carine.⁴¹

Carinska tarifa je sistematizovan pregled robe po tarifnim oznakama, tarifnim brojevima, nazivu (naimenovanju) robe i carinskim stopama.⁴²

Šira definicija carinske tarife bi pored ostalog obuhvatala i oblike uvoza i izvoza robe, odredbe o carinskoj osnovici i načinu primenjivanja carinskih stopa, carinskim oslobođenjima, posebne mere carinske zaštite.⁴³

Globalizacija i internacionalizacija međunarodne razmene nameće i razvoj svesti o ujednačavanju klasifikacije roba u carinskoj tarifi. Naša carinska tarifa je zasnovana na deset cifara tarifnih podbrojeva, kao i 21 odeljak, u kojima je roba klasifikovana po

⁴¹ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 136.

⁴² Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 137.

⁴³ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 137.

„prirodnom svojstvu“. Svaki odeljak deli se na glave, a glave na pozicije. Ukupan broj pozicija u našoj tarifi iznosi 8374. Uz svaku poziciju preciziran je iznos carinske stope kojim je roba opterećena.

6. 1. Carinske radnje

Osnovna delatnost carinske službe je vršenje kontrole robe i putnika pri izlasku sa jednog i ulasku u drugo carinsko područje. Carinsko područje zemlje obuhvata teritoriju, teritorijalne vode i vazdušni prostor iznad zemlje.⁴⁴ Carinsko područje je ograničeno carinskom linijom, istovetnom sa državnom granicom.

Po prispeću robe na naše carinsko područje vrši se i njeno prijavljivanje carinarnici i to na obrascu sažete carinske deklaracije, u kojoj su osnovni podaci o prispeloj robi.

Podnosilac carinskih isprava je uglavnom špediter. Lice, zaposleno kod špeditera, posle završene obuke pri Carinskoj upravi, dobija status carinskog agenta. Uprava carine vodi registar carinskih agenata i samo su oni podnosioci deklaracija koji sprovode radnje u carinskom postupku.

Špediterska firma može u carinskom postupku postupiti kao:

1-neposredni zastupnik-u ime i za račun nalogodavca, spoljnotrgovinske firme i

2-posredni zastupnik-u svoje ime, a za račun nalogodavca-spoljnotrgovinske firme.

6. 2. Carinski dokumenti

Najvažniji carinski dokumenti su carinske deklaracije (CD):

1. Sažeta deklaracija
2. Periodična deklaracija
3. Prethodna deklaracija
4. Redovna deklaracija
5. Pojednostavljena deklaracija
6. Dopunska deklaracija

U carinska dokumenta koja mogu zameniti carinske deklaracije spadaju:

⁴⁴ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 140.

1. Karnet TIR (transport international routier-međunarodni drumski prevoz), koji predstavlja dokument, koji se koristi u prevozu robe u tranzitu (roba iz jedne zemlje se isporučuje u drugu preko teritorije treće ili više zemalja). Primenom TIR karneta ubrzava se doprema robe jer se carinska kontrola vrši po ubrzanom, pojednostavljenom postupku bez otvaranja pošiljke.

2. Karnet ATA

ATA konvencijom predviđeno je izdavanje ATA karnet dokumenta koji predstavlja neku vrstu robnog pasoša.

Pod ATA karnetom mogu međunarodno cirkulisati:

1-dobra za prezentaciju ili upotrebu na sajmovima, izložbama i sličnim događajim,

2-uzorci,

3-profesionalna oprema.⁴⁵

Ciljevi ovog sistema su:

1-eliminisanje nacionalnih carinskih dokumenata koja se zamenjuju ATA karnetom

2-eliminisanje plaćanja carinskih dažbina prilikom uvoza carine, poreza na dodatu vrednost.

9. 2. 1. Uverenje o poreklu robe EUR

U prateća carinska dokumenta spada Uverenje o poreklu robe (EUR).

6. 2. 1. 1. Uverenje o poreklu robe EUR 1

Uverenje (sertifikat) o poreklu robe izdaje se na zahtev kupca koji hoće da se osigura da je roba nova, proizvedena u pogonima proizvođača od koga i kupuje robu i da nije reeksportovana.⁴⁶

Njega popunjava izvoznik i dostavlja ga na overu carini. Radi unificiranja ovog dokumenta uveden je obrazac potvrde o poreklu robe EUR 1 koji izdaje carinska služba u tri primerka, jedan prati robu, jedan ostaje carini, a jedan zadržava špediter izvoznika, radi prezentiranja, radi naplate.

⁴⁵ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 148.

⁴⁶ Kozomora J. „Spoljnotrgovinsko poslovanje“, Beograd 2003. , str. 144.

6. 2. 1. 2. Uverenje o poreklu robe EUR Form A

Potvrdu o poreklu robe na izuzetan zahtev kupca može izdati i overiti Privredna komora zemlje i tada se primenjuje obrazac EUR Form A.

6. 3. Klauzule INCOTERMS 2010.

6. 3. 1. Ugovaranje uslova isporuke

Inkoterms odnosno međunarodni trgovački termini definišu vreme, mesto i način prelaska svojine, troškova i rizika sa prodavca na kupca.⁴⁷

One se u praksi zovu transportnim klauzulama koje označavaju uslove za prodaju i isporuku robe. Bez njih je nemoguće formirati cene i proceniti rizike u spoljnotrgovinskom i deviznom poslovanju, pa su one od neprocenjivog značaja, a njihovo poznavanje uslov uspeha u spoljnotrgovinskim poslovima.⁴⁸

(B) INCOTERMS 2010 (International Commercial Terms) je izradila i objavila Međunarodna trgovinska komora u Parizu, a stupaju na snagu 1. januara 2011. godine. Do sada je bilo 13 klauzula, a sada ih ima 11 i sve one se dele na:

(B) 1. INCOTERMS 2010 PRAVILA ZA BILO KOJI VID TRANSPORTA:⁴⁹

1. EXW (Ex works)	-	Frannko fabrika
(named place of delivery)		(naznačeno mesto isporuke)
2. FCA (Free carrier)	-	Frannko prevoznik
(named place of delivery)		(naznačeno mesto isporuke)
3. CPT (Carriage paid to)	-	Vozarina plaćena do
(named place of destination)		(naznačeno mesto isporuke)
4. CIP (Carriage and insurance paid to)	-	Vozarina i osiguranje plaćena do
(named place of destination)		(naznačeno mesto odredišta)
5. DAT (Delivered at terminal)	-	Isporučeno na terminal

⁴⁷ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 111.

⁴⁸ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 111.

⁴⁹ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 111., 112. ,113.

(named terminal at port or place of destination) (naznačeno terminal u luci ili mesto odredišta)

6. DAP (Delivered at place) - Isporučeno u mestu
(named place of destination) (naznačeno terminal u luci ili mesto odredišta)

7. DDP (Delivered, duty paid)-Isporučeno, ocarinjeno
(named place of destination) (naznačeno mesto odredišta).

2. INCOTERMS 2011 PRAVILA ZA POMORSKI I REČNI TRANSPORT

8. FAS (Free alongside ship)-Franko uz bok
(named port of shipment) (naznačena luka otpreme)

9. FOB (Free on board)-Franko brod-ukrcano na brod
(named place of destination) (naznačena luka otpreme)

10. CFR (Cost and freight)-Cena i vozarina
(named port of destination) (naznačena luka otpreme)

11. CIF (Cost, insurance and freight)-Cena, osiguranje i vozarina
(named port of destination)

Svaka klauzula je ugovorena na potpun način, ako sadrži pet bitnih elemenata:

- 1-osnovna klauzula,
- 2-mesto isporuke,
- 3-tačka isporuke,
- 4-poziv na zbirku INCOTERMS
- 5-sa godinom izdanja.

Ako je na primer ugovorena klauzula CPT (Beograd-aerodrom) INCOTERMS

2010 odnosno:

CPT-osnovna klauzula

Beograd-mesto isporuke

Aerodrom-tačka isporuke

Incoterms-zbirka klauzula

2010-godina izdanja zbirke klauzula.⁵⁰

U INCOTERMSU 2010. su izbačene 4 klauzule:

1-DAF (isporučeno na granici uz naznaku imena)

2-DES (isporučeno franko brod)

⁵⁰ www.incoterms.tk

3-DEQ (isporučeno franko obala)

4-DDU (isporučeno naznačeno mesto, neocarinjeno).

Uvedene su dve nove klauzule:

1-DAT (isporučeno na određeni lučki terminal ili mesto odredišta) i

2-DAP (isporučeno u naznačeno mestu odredišta).

INCOTERMS, zbirka klauzula primenjuje se citiranjem klauzule, a ako se od nje odstupa u ugovoru se daje precizna odredba u vezi odstupanja od određene klauzule.

6. 3. 2. Klauzula iz domena međunarodnih ugovora

Međunarodne standarde je usvojila Međunarodna trgovinska komora (ICC) sa sedištem u Parizu. Najznačajniji su:

- tipski ugovori iz oblasti međunarodne trgovine,
- međunarodna pravila za akreditive,
- međunarodna pravila za menice,
- međunarodna pravila za inkaso plaćanja,
- međunarodna pravila za garancije.

Poslovanje špediterskih firmi na primeru firme „Teiš“ doo Beograd

7. Uloga spoljne trgovine i spoljnotrgovinskih preduzeća

Prema definiciji, spoljna trgovina predstavlja promet robe i usluga u kome se razmena obavlja između subjekata raznih zemalja tako što predmet kupoprodaje prelazi carinsku liniju i teritoriju zemlje prodavca (izvoz) ili zemlje kupca (uvoz), a koji se obavlja na osnovu zaključenih pismenih spoljnotrgovinskih ugovora.⁵¹

Po Zakonu o spoljnotrgovinskom poslovanju: Spoljnotrgovinski promet je promet između domaćih i stranih lica koji se obavlja na osnovu ugovora zaključenih u skladu sa domaćim propisima i međunarodnim ugovorima.⁵²

Spoljnotrgovinsko poslovanje je spoljnotrgovinski promet robe i usluga i obavljanje privrednih delatnosti stranog lica u Republici Srbiji i domaćeg lica u drugoj državi ili carinskoj teritoriji.⁵³

Pored dobara, spoljnotrgovinska razmena obuhvata i proizvodne i neproizvodne usluge, kao što su usluge u saobraćaju, turizmu, investiciono-građevinski radovi, bankarske usluge, naučnoinformativne usluge, konsalting.

Po zakonu domaće lica je pravno lice i preduzetnik sa sedištem i fizičko lice sa prebivalištem u Republici Srbiji.

Da bi jedna zemlja imala uspeha u spoljnoj trgovini, mora da kombinuje faktore proizvodnje kojima raspolaže, počev od prirodnih resursa, preko radne snage do kapitala, tehnologije, marketinga i menadžmenta.

„Teiš“ preduzeće za spoljnu i unutrašnju trgovinu i međunarodnu špediciju Beograd takođe se bavi raznim delatnostima: od pripreme posla (izučavanje tržišta, reklama i propaganda, unapređivanje prodaje), preko proizvodnje i uspostavljanja poslovnih veza sa stranim partnerima, do zaključivanja i realizacije samog spoljnotrgovinskog posla.

Izvoz je deo nacionalne proizvodnje koji se prodaje u inostranstvu.⁵⁴

⁵¹ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 2.

⁵² Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju, „Službeni glasnik Srbije“ br. 36/2009.

⁵³ Član 1. Zakona o spoljnotrgovinskom poslovanju

⁵⁴ Unković M. , Stakić B. „ Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 4.

Uvoz je deo nacionalne potrošnje koji se podmiruje kupovinom robe u inostranstvu.⁵⁵

7. 1. Osnovni podaci o “Teiš” doo Beograd

„Teiš“ D.O.O. Beograd preduzeće za spoljnu i unutrašnju trgovinu i međunarodnu špediciju osnovano je 20.12.1990. godine, sa sedištem u Smederevu, sve do 21.09.2010. godine, kada menja sedište i prelazi u Beograd, u ulicu Kapetan Mišina 26/6.

Osnivači su Jovanović Miodrag 50% od osnivačkog uloga, Ranković Zorica 25% osnivačkog uloga i Ranković Aleksandar 25% uloga.

U Smederevu ostaje ogranak „Teiš“ doo da sedištem u ulici Vršacka br. 5.

Preduzeće je u privatnoj svojini, organizovano u dva sektora, a spada u mala preduzeća, sa šifrom delatnosti 51700. Direktor preduzeća je Ranković Zorica, diplomirani ekonomista.

Ovlašćenje za rukovođenje i odlučivanje u preduzeću imaju Ranković Zorica direktor preduzeća, Ranković Aleksandar direktor međunarodne špedicije i posredovanja i Jovanović Miodrag direktor veletrgovine i prodaje na malo. Upisni kapital kod registracije je 5000 USA dolara.

Osnovna delatnost ovog preduzeća su špedicija i carinjenje kao i prateće delatnosti u saobraćaju-šifra 5229. Preduzeće je locirano u svom sopstvenom poslovnom prostoru i u Beogradu i u Smederevu. Uspešno održava likvidnost na svim svojim tekućim računima kod banaka. Ono nikad nije bilo blokirano u svom radu i sve svoje obaveze izmiruje tačno na vreme, po čemu je i poznato. Zarade radnika isplaćuju se svakog 28-og u mesecu za taj mesec.

Lokacija na kojoj se delatnost obavlja i nekretnine kojima preduzeće raspolaže: delatnost-carinjenje se obavlja u Beogradu, na Aerodromu i na Terminalu Novi Beograd

⁵⁵ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 4.

Tabela 7. 1. Lokacija na kojoj se delatnost obavlja i nekretnine kojima preduzeće raspolaže

Opis	Lokacija	Vlasnik	Površina	Orijentaciona tržišna vrednost	Uknjiženo DA/NE
POSLOVNI PROSTOR PREDUZEĆA	KAPETAN MIŠINA 26/6 STARI GRAD	„TEIŠ“D.O.O. BEOGRAD	48 M ²	125000,00 EURA	NE
KONTEJNER-KANCELARIJA	AERODROM „NIKOLA TESLA“-pored robnog magacina	„TEIŠ“D.O.O. BEOGRAD	25 M ²	5000,00 EURA	
KONTEJNER-2 KANCELARIJE	TERMINAL NOVI BEOGRAD-BLOK 53	„TEIŠ“D.O.O. BEOGRAD	50 M ²	10000,00 EURA	

Preduzeće je koristilo garancije Komercijalne banke A.D. Beograd, koja je potrebna za postupak uvoznog carinjenja roba kod Savezne uprave carina. Tu je važna sigurnost plaćanja napred navedenih dažbina Saveznoj upravi carina, koja je uvela obavezu špeditera da u toku carinjenja mora kumulativno obezbediti garanciju za pokriće carinskih dažbina. Od njegovih komitenata preduzeće je imalo obezbeđenu garanciju za poslovanje u 2006. godini i plaćanje carinskih dažbina, kamate, akcize i PDV-a u carinskom postupku stavljanja robe u slobodan promet i tranzit, radi naplate svih carinskih dažbina. Očekivani promet iz ovih poslova od strane njihove odgovarajuće službe je bio procenjen na 600 000 000, 00 dinara.

„Teiš“ se bavi trgovinom na veliko i malo prehrambenom robom i kućnom hemijom, međunarodnom špedicijom i posredovanjem u obavljanju međunarodnog i unutrašnjeg prevoza.

Preduzeće „Teiš“ ima 20 zaposlenih i to: dva radnika sa visokom spremom, četvero sa višom spremom odgovarajućeg profila, a ostali radnici su sa srednjom stručnom spremom.

Locirano je u sopstvenom poslovnom prostoru a poseduje poslovnu jedinicu u Beogradu i Smederevu. U Kovinu poseduje magacin od 800 m² površine za obavljanje veletrgovinskih poslova. Ne koristi nikakva tuđa sredstva, a ni kredite.

Ono veoma uspešno održava poslovnu likvidnost na svojim tekućim računima kod Credy banke Kragujevac, filijale u Smederevu, Intesa banke Beograd, filijala Smederevo i Komercijalne banke Beograd, filijala Smederevo. Preduzeće nije nikada bilo blokirano u radu, što pokazuju sledeći bilansi stanja i uspeha.

Попуњава правно лице – предузетник														
07625852					05229					100966951				
Матични број					Шифра делатности					ПИБ				
Попуњава Агенција за привредне регистре														
1 2 3			19			20 21 22 23 24 25 26								
Врста посла														

НАЗИВ TEIS DOO

СЕДИШТЕ Београд

БИЛАНС СТАЊА

на дан 31.12. 2012 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	А К Т И В А				
	А. СТАЛНА ИМОВИНА (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	0 0 1		13146	11056
00	I. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	0 0 2			
012	II. GOODWILL	0 0 3			
01 без 012	III. НЕМАТЕРИЈАЛНА УЛАГАЊА	0 0 4		2020	2644
	IV. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА, ОПРЕМА И БИОЛОШКА СРЕДСТВА (006 + 007 + 008)	0 0 5		11088	8342
020, 022, 023, 026, 027 (део), 028 (део), 029	1. Некретнине, постројења и опрема	0 0 6		11088	8342
024, 027 (део), 028 (део)	2. Инвестиционе некретнине	0 0 7			
021, 025, 027 (део) и 028 (део)	3. Биолошка средства	0 0 8			
	V. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (010 + 011)	0 0 9		38	40
030 до 032, 039 (део)	1. Учешћа у капиталу	0 1 0		38	40
033 до 038, 039 (део) минус 037	2. Остали дугорочни финансијски пласмани	0 1 1			
	Б. ОБРТНА ИМОВИНА (013 + 014 + 015)	0 1 2		16151	13912
10, до 13, 15	I. ЗАЛИХЕ	0 1 3		314	146
14	II. СТАЛНА СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ПРОДАЈИ И СРЕДСТВА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	0 1 4			
	III. КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА, ПЛАСМАНИ И ГОТОВИНА (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	0 1 5		15831	13111
20, 21 и 22, осим 223	1. Потраживања	0 1 6		9465	5230
223	2. Потраживања за више плаћен порез на добитак	0 1 7			
23 минус 237	3. Краткорочни финансијски пласмани	0 1 8		4025	4025
24	4. Готовински еквиваленти и готовина	0 1 9		2341	1516
27 и 28 осим 288	5. Порез на додату вредност и активна временска разграничења	0 2 0			
288	В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА	0 2 1			
	Г. ПОСЛОВНА ИМОВИНА (001 + 012+021)	0 2 2		29294	21913
29	Д. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА	0 2 3			

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	Б. УКУПНА АКТИВА (022 + 023)	0 2 4		29291	24913
88	Е. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА	0 2 5			
	ПАСИВА				
	А. КАПИТАЛ (102 + 103 + 104 + 105 + 106 + 107 + 108 + 109 + 110)	1 0 1		22088	21538
30	I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ	1 0 2		841	841
31	II. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	1 0 3			
32	III. РЕЗЕРВЕ	1 0 4			
330 и 331	IV. РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ	1 0 5			
332	V. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 6			
333	VI. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 7			
34	VII. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК	1 0 8		11247	23497
35	VIII. ГУБИТАК	1 0 9			
037 и 237	IX. ОТКУПЉЕНЕ СОПСТВЕНЕ АКЦИЈЕ	1 1 0			
	Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ОБАВЕЗЕ (112 + 113 + 116)	1 1 1		1209	635
40	I. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	1 1 2			
41	II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (114 + 115)	1 1 3			
414, 415	1. Дугорочни кредити	1 1 4			
41 без 414 и 415	2. Остале дугорочне обавезе	1 1 5			
	III. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	1 1 6		1209	635
42, осим 427	1. Краткорочне финансијске обавезе	1 1 7			
427	2. Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	1 1 8			
43 и 44	3. Обавезе из пословања	1 1 9		6946	413
45 и 46	4. Остале краткорочне обавезе	1 2 0			
47, 48 осим 481 и 49 осим 498	5. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода и пасивна временска разграничења	1 2 1		263	172
481	6. Обавезе по основу пореза на добитак	1 2 2			
498	В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ	1 2 3			
	Г. УКУПНА ПАСИВА (101 + 111 + 123)	1 2 4		29291	24913
89	Д. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА	1 2 5			

у Београддана 31.12. 2012 год.Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

Законски заступник

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике
(Службени гласник РС, бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).Штампа: **ОРТИАУД** Смед. Паланка

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
69 – 59	XI. НЕТО ДОБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 1			
59 – 69	XII. НЕТО ГУБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 2			
	Б. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (219 – 220 + 221 – 222)	2 2 3		3223	3514
	В. ГУБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (220 – 219 + 222 – 221)	2 2 4			
	Г. ПОРЕЗ НА ДОБИТАК				
721	1. Порески расход периода	2 2 5		322	351
722	2. Одложени порески расходи периода	2 2 6			
722	3. Одложени порески приходи периода	2 2 7			
723	Д. ИСПЛАЋЕНА ЛИЧНА ПРИМАЊА ПОСЛОДАВЦУ	2 2 8			
	Ђ. НЕТО ДОБИТАК (223 – 224 – 225 – 226 + 227 – 228)	2 2 9		2901	3163
	Е. НЕТО ГУБИТАК (224 – 223 + 225 + 226 – 227 + 228)	2 3 0			
	Ж. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАЊИНСКИМ УЛАГАЧИМА	2 3 1			
	З. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА ВЛАСНИЦИМА МАТИЧНОГ ПРАВНОГ ЛИЦА	2 3 2			
	И. ЗАРАДА ПО АКЦИЈИ				
	1. Основна зарада по акцији	2 3 3			
	2. Умањена (разводњена) зарада по акцији	2 3 4			

у Београд
 дана 31.12. 2012 год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

[Својеручни потпис]

Законски заступник

[Својеручни потпис]

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике
 ("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).

Попуњава правно лице – предузетник														
0 7 6 2 5 8 5 2					0 5 2 2 9					1 0 0 9 6 6 9 5 1				
Матични број					Шифра делатности					ПИБ				
Попуњава Агенција за привредне регистре														
1 2 3			19			20 21 22 23 24 25 26								
Врста посла														

НАЗИВ TEIS DOO

СЕДИШТЕ Београд

БИЛАНС УСПЕХА

у периоду од 01. 01. до 31. 12. 2012 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС											
				Текућа година						Претходна година					
1	2	3	4	5						6					
	A. ПРИХОДИ И РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА														
	I. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ (202 + 203 + 204 – 205 + 206)	2 0 1							581 963					441 659	
60 и 61	1. Приходи од продаје	2 0 2							581 963					441 659	
62	2. Приходи од активирања учинака и робе	2 0 3													
630	3. Повећање вредности залиха учинака	2 0 4													
631	4. Смањење вредности залиха учинака	2 0 5													
64 и 65	5. Остали пословни приходи	2 0 6													
	II. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (208 до 212)	2 0 7							518 419					438 011	
50	1. Набавна вредност продате робе	2 0 8													
51	2. Трошкови материјала	2 0 9							1 650					1 815	
52	3. Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	2 1 0							9 316					9 502	
54	4. Трошкови амортизације и резервисања	2 1 1							1 93					640	
53 и 55	5. Остали пословни расходи	2 1 2							566 420					426 060	
	III. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (201 — 207)	2 1 3							3 481					3 582	
	IV. ПОСЛОВНИ ГУБИТАК (207 — 201)	2 1 4													
66	V. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	2 1 5							168					304	
56	VI. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	2 1 6							406					498	
67, 68	VII. ОСТАЛИ ПРИХОДИ	2 1 7							166					282	
57, 58	VIII. ОСТАЛИ РАСХОДИ	2 1 8							189					156	
	IX. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (213 — 214 + 215 — 216 + 217 — 218)	2 1 9							3 223					3 514	
	X. ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (214 — 213 — 215 + 216 — 217 + 218)	2 2 0													

Попуњава правно лице – предузетник											
7 1 6 2 5 8 5 2						0 5 2 2 9			1 0 0 9 6 6 9 5 1		
Матични број						Шифра делатности			ПИБ		
Попуњава Агенција за привредне регистре											
1 2 3			19			20 21 22 23 24 25 26					
Врста посла											

НАЗИВ Телис Доо
 СЕДИШТЕ Београд

БИЛАНС СТАЊА

на дан 31.03 2013 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	А К Т И В А				
	А. СТАЛНА ИМОВИНА (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	0 0 1		13 001	
00	I. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	0 0 2			
012	II. GOODWILL	0 0 3			
01 без 012	III. НЕМАТЕРИЈАЛНА УЛАГАЊА	0 0 4		2020	
	IV. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА, ОПРЕМА И БИОЛОШКА СРЕДСТВА (006 + 007 + 008)	0 0 5		10943	
020, 022, 023, 026, 027 (део), 028 (део), 029	1. Некретнине, постројења и опрема	0 0 6		10943	
024, 027 (део), 028 (део)	2. Инвестиционе некретнине	0 0 7			
021, 025, 027 (део) и 028 (део)	3. Биолошка средства	0 0 8			
	V. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (010 + 011)	0 0 9		38	
030 до 032, 039 (део)	1. Учешћа у капиталу	0 1 0		38	
033 до 038, 039 (део) минус 037	2. Остали дугорочни финансијски пласмани	0 1 1			
	Б. ОБРТНА ИМОВИНА (013 + 014 + 015)	0 1 2		24584	
10, до 13, 15	I. ЗАЛИХЕ	0 1 3		314	
14	II. СТАЛНА СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ПРОДАЈИ И СРЕДСТВА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	0 1 4			
	III. КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА, ПЛАСМАНИ И ГОТОВИНА (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	0 1 5		21220	
20, 21 и 22, осим 223	1. Потраживања	0 1 6		16315	
223	2. Потраживања за више плаћен порез на добитак	0 1 7			
23 минус 237	3. Краткорочни финансијски пласмани	0 1 8		4025	
24	4. Готовински еквиваленти и готовина	0 1 9		3513	
27 и 28 осим 288	5. Порез на додатну вредност и активна временска разграничења	0 2 0		412	
288	В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА	0 2 1			
	Г. ПОСЛОВНА ИМОВИНА (001 + 012+021)	0 2 2		37585	
29	Д. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА	0 2 3			

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС											
				Текућа година						Претходна година					
1	2	3	4	5						6					
	Б. УКУПНА АКТИВА (022 + 023)	0 2 4							37585						
88	Е. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА	0 2 5													
	ПАСИВА														
	А. КАПИТАЛ (102 + 103 + 104 + 105 + 106 + 107 + 108 + 109 + 110)	1 0 1							13446						
30	I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ	1 0 2							841						
31	II. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	1 0 3													
32	III. РЕЗЕРВЕ	1 0 4													
330 и 331	IV. РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ	1 0 5													
332	V. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 6													
333	VI. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 7													
34	VII. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК	1 0 8							22605						
35	VIII. ГУБИТАК	1 0 9													
037 и 237	IX. ОТКУПЉЕНЕ СОПСТВЕНЕ АКЦИЈЕ	1 1 0													
	Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ОБАВЕЗЕ (112 + 113 + 116)	1 1 1							14139						
40	I. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	1 1 2													
41	II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (114 + 115)	1 1 3													
414, 415	1. Дугорочни кредити	1 1 4													
41 без 414 и 415	2. Остале дугорочне обавезе	1 1 5													
	III. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	1 1 6							14139						
42, осим 427	1. Краткорочне финансијске обавезе	1 1 7													
427	2. Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	1 1 8													
43 и 44	3. Обавезе из пословања	1 1 9							12191						
45 и 46	4. Остале краткорочне обавезе	1 2 0													
47, 48 осим 481 и 49 осим 498	5. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода и пасивна временска разграничења	1 2 1							1348						
481	6. Обавезе по основу пореза на добитак	1 2 2													
498	В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ	1 2 3													
	Г. УКУПНА ПАСИВА (101 + 111 + 123)	1 2 4							37585						
89	Д. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА	1 2 5													

у
 дана 31.03.2013 год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

[Потпис]

М.П.

д.б.б.

Законски заступник

[Потпис]

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике
("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).

Штампа: **ОРТИАУМ** Смед. Паланка

Попуњава правно лице – предузетник																							
0	1	6	2	5	8	5	2	0	5	2	2	9	1	0	0	9	6	6	9	5	1		
Матични број							Шифра делатности						ПИБ										
Попуњава Агенција за привредне регистре																							
1	2	3											19										
Врста посла																							

НАЗИВ ТК 16 DOO

СЕДИШТЕ Београд

БИЛАНС УСПЕХА

у периоду од 01. 01. до 31. 03. 2013 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС																	
				Текућа година									Претходна година								
1	2	3	4	5									6								
	A. ПРИХОДИ И РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА																				
	I. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ (202 + 203 + 204 – 205 + 206)	2 0 1										115667									
60 и 61	1. Приходи од продаје	2 0 2										115667									
62	2. Приходи од активирања учинака и робе	2 0 3																			
630	3. Повећање вредности залиха учинака	2 0 4																			
631	4. Смањење вредности залиха учинака	2 0 5																			
64 и 65	5. Остали пословни приходи	2 0 6																			
	II. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (208 до 212)	2 0 7										113013									
50	1. Набавна вредност продате робе	2 0 8																			
51	2. Трошкови материјала	2 0 9										289									
52	3. Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	2 1 0										2275									
54	4. Трошкови амортизације и резервисања	2 1 1										145									
53 и 55	5. Остали пословни расходи	2 1 2										110304									
	III. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (201 — 207)	2 1 3										2654									
	IV. ПОСЛОВНИ ГУБИТАК (207 — 201)	2 1 4																			
66	V. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	2 1 5										156									
56	VI. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	2 1 6										36									
67, 68	VII. ОСТАЛИ ПРИХОДИ	2 1 7																			
57, 58	VIII. ОСТАЛИ РАСХОДИ	2 1 8																			
	IX. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (213 — 214 + 215 — 216 + 217 — 218)	2 1 9										2784									
	X. ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (214 — 213 — 215 + 216 — 217 + 218)	2 2 0																			

БИЛАНС УСПЕХА, СТР. 2

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС											
				Текућа година						Претходна година					
1	2	3	4	5						6					
69 – 59	XI. НЕТО ДОБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 1													
59 – 69	XII. НЕТО ГУБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 2													
	Б. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (219 – 220 + 221 – 222)	2 2 3							2224						
	В. ГУБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (220 – 219 + 222 – 221)	2 2 4													
	Г. ПОРЕЗ НА ДОБИТАК														
721	1. Порески расход периода	2 2 5							416						
722	2. Одложени порески расходи периода	2 2 6													
722	3. Одложени порески приходи периода	2 2 7													
723	Д. ИСПЛАЋЕНА ЛИЧНА ПРИМАЊА ПОСЛОДАВЦУ	2 2 8													
	Ђ. НЕТО ДОБИТАК (223 – 224 – 225 – 226 + 227 – 228)	2 2 9							2358						
	Е. НЕТО ГУБИТАК (224 – 223 + 225 + 226 – 227 + 228)	2 3 0													
	Ж. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАЊИНСКИМ УЛАГАЧИМА	2 3 1													
	З. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА ВЛАСНИЦИМА МАТИЧНОГ ПРАВНОГ ЛИЦА	2 3 2													
	И. ЗАРАДА ПО АКЦИЈИ														
	1. Основна зарада по акцији	2 3 3													
	2. Умањена (разводњена) зарада по акцији	2 3 4													

У
 дана 31.03.2015. год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

[Signature]

Законски заступник

М.П.

[Signature]

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике
 ("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).

Попуњава правно лице – предузетник																	
0	4	6	2	3	0	5	2	2	9	1	0	0	9	6	9	5	1
Матични број										Шифра делатности			ПИБ				

Попуњава Агенција за привредне регистре																					
1	2	3											19								
Врста посла															20	21	22	23	24	25	26

НАЗИВ TEIS DOO

СЕДИШТЕ БЕОГРАД

СТАТИСТИЧКИ АНЕКС

за 2012 годину

I. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПРАВНОМ ЛИЦУ, ОДНОСНО ПРЕДУЗЕТНИКУ

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Број месеци пословања (ознака од 1 до 12)	6 0 1	12	12
2. Ознака за величину (ознака од 1 до 3)	6 0 2	1	1
3. Ознака за власништво (ознака од 1 до 5)	6 0 3	2	2
4. Број страних (правних или физичких) лица која имају учешће у капиталу	6 0 4		
5. Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	6 0 5	12	12

II. БРУТО ПРОМЕНЕ НЕМАТЕРИЈАЛНИХ УЛАГАЊА И НЕКРЕТНИНА, ПОСТРОЈЕЊА, ОПРЕМЕ И БИОЛОШКИХ СРЕДСТАВА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Бруто	Исправка вредности	Нето (кол. 4 – 5)
1	2	3	4	5	6
01	1. Нематеријална улагања				
	1.1. Стање на почетку године	6 0 6	2644		2644
	1.2. Повећања (набавке) у току године	6 0 7		x x x x x x x x x x x x	
	1.3. Смањења у току године	6 0 8	624	x x x x x x x x x x x x	624
	1.4. Ревалоризација	6 0 9		x x x x x x x x x x x x	
	1.5. Стање на крају године (606+607-608+609)	6 1 0	2020		2020
02	2. Некретнине, постројења, опрема и биолошка средства				
	2.1. Стање на почетку године	6 1 1	11824	5482	8342
	2.2. Повећања (набавке) у току године	6 1 2	3539	x x x x x x x x x x x x	3539
	2.3. Смањења у току године	6 1 3		x x x x x x x x x x x x	493
	2.4. Ревалоризација	6 1 4		x x x x x x x x x x x x	
	2.5. Стање на крају године (611+612-613+614)	6 1 5	15363	4215	11088

III. СТРУКТУРА ЗАЛИХА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
10	1. Залихе материјала	6 1 6		
11	2. Недовршена производња	6 1 7		
12	3. Готови производи	6 1 8		
13	4. Роба	6 1 9	314	146
14	5. Стална средства намењена продаји	6 2 0		
15	6. Дати аванси	6 2 1		
	7. СВЕГА (616+617+618+619+620+621=013+014)	6 2 2	314	146

IV. СТРУКТУРА ОСНОВНОГ КАПИТАЛА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
300	1. Акцијски капитал	6 2 3		
	у томе: страни капитал	6 2 4		
301	2. Удели друштва са ограниченом одговорношћу	6 2 5	841	841
	у томе: страни капитал	6 2 6		
302	3. Улози чланова ортакчког и командитног друштва	6 2 7		
	у томе: страни капитал	6 2 8		
303	4. Државни капитал	6 2 9		
304	5. Друштвени капитал	6 3 0		
305	6. Задружни удели	6 3 1		
309	7. Остали основни капитал	6 3 2		
30	8. СВЕГА (623 + 625 + 627 + 629 + 630 + 631 + 632 = 102)	6 3 3	841	841

број акција као цео број

— износи у хиљадама динара —

V. СТРУКТУРА АКЦИЈСКОГ КАПИТАЛА

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
	1. Обичне акције			
	1.1. Број обичних акција	6 3 4		
део 300	1.2. Номинална вредност обичних акција - укупно	6 3 5		
	2. Приоритетне акције			
	2.1. Број приоритетних акција	6 3 6		
део 300	2.2. Номинална вредност приоритетних акција - укупно	6 3 7		
300	3. СВЕГА - номинална вредност акција (635 + 637 = 623)	6 3 8		

VI. ПОТРАЖИВАЊА И ОБАВЕЗЕ

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
20	1. Потраживања по основу продаје (стање на крају године 639 ≤ 016)	6 3 9	9465	5230
43	2. Обавезе из пословања (стање на крају године 640 ≤ 119)	6 4 0	6946	413
део 228	3. Потраживања у току године од друштава за осигурање за накнаду штете (договни промет без почетног стања)	6 4 1		
27	4. ПДВ - претходни порез (годишњи износ по пореским пријавама)	6 4 2	2062	1356
43	5. Обавезе из пословања (потражни промет без почетног стања)	6 4 3	568 020	428 869
450	6. Обавезе за нето зараде и накнаде зарада (потражни промет без почетног стања)	6 4 4	5450	5366
451	7. Обавезе за порез на зараде и накнаде зарада на терет запосленог (потражни промет без почетног стања)	6 4 5	177	828
452	8. Обавезе за доприносе на зараде и накнаде зарада на терет запосленог (потражни промет без почетног стања)	6 4 6	2627	2633
461, 462 и 723	9. Обавезе за дивиденде, учешће у добитку и лична примања послодавца (потражни промет без почетног стања)	6 4 7		
465	10. Обавезе према физичким лицима за накнаде по уговорима (потражни промет без почетног стања)	6 4 8		
47	11. Обавезе за ПДВ (годишњи износ по пореским пријавама)	6 4 9	5116	4185
	12. Контролни збир (639 до 649)	6 5 0	600 463	448 810

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година				Претходна година			
1	2	3	4				5			
513	1. Трошкови горива и енергије	6 5 1				1054				1102
520	2. Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)	6 5 2				2503				2483
521	3. Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада на терет послодавца	6 5 3				1351				1344
522, 523, 524 и 525	4. Трошкови накнада физичким лицима (брuto) по основу уговора	6 5 4								
526	5. Трошкови накнада члановима управног и надзорног одбора (брuto)	6 5 5								
529	6. Остали лични расходи и накнаде	6 5 6				462				613
53	7. Трошкови производних услуга	6 5 7				558 323				418 152
533, део 540 и део 525	8. Трошкови закупнина	6 5 8				3233				3563
део 533, део 540 и део 525	9. Трошкови закупнина земљишта	6 5 9								
536, 537	10. Трошкови истраживања и развоја	6 6 0								
540	11. Трошкови амортизације	6 6 1				493				640
552	12. Трошкови премија осигурања	6 6 2				59				34
553	13. Трошкови платног промета	6 6 3				1614				1214
554	14. Трошкови чланарина	6 6 4								
555	15. Трошкови пореза	6 6 5				1030				936
556	16. Трошкови доприноса	6 6 6								
562	17. Расходи камата	6 6 7				406				180
део 560, део 561 и 562	18. Расходи камата и део финансијских расхода	6 6 8				406				180
део 560, део 561 и део 562	19. Расходи камата по кредитима од банака и дфо	6 6 9				406				180
део 579	20. Расходи за хуманитарне, културне, здравствене, образовне, научне и верске намене, за заштиту човекове средине и за спортске намене	6 7 0								
	21. Контролни збир (од 651 до 670)	6 7 1				526 645				435 686

VIII. ДРУГИ ПРИХОДИ

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година				Претходна година			
1	2	3	4				5			
60	1. Приходи од продаје робе	6 7 2								
640	2. Приходи од премија, субвенција, дотација, регреса, компензација и повраћаја пореских дажбина	6 7 3								
641	3. Приходи по основу условљених донација	6 7 4								
део 650	4. Приходи од закупнина за земљиште	6 7 5								
651	5. Приходи од чланарина	6 7 6								
део 660, део 661, 662	6. Приходи од камата	6 7 7				145				15
део 660, део 661 и део 662	7. Приходи од камата по рачунима и депозитима у банкама и осталим финансијским организацијама	6 7 8				145				15
део 660, део 661 и део 669	8. Приходи по основу дивиденди и учешћа у добитку	6 7 9								
	9. Контролни збир (од 672 до 679)	6 8 0				290				30

IX. ОСТАЛИ ПОДАЦИ

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Обавезе за акцизе (према годишњем обрачуна акциза)	6 8 1		
2. Обрачунате царине и друге увозне дажбине (укупан годишњи износ према обрачуна)	6 8 2		
3. Капиталне субвенције и друга државна додељивања за изградњу и набавку основних средстава и нематеријалних улагања	6 8 3		
4. Државна додељивања за премије, регрес и покриће текућих трошкова пословања	6 8 4		
5. Остала државна додељивања	6 8 5		
6. Примљене донације из иностранства и друга бесповратна средства у новцу или натури од иностраних правних и физичких лица	6 8 6		
7. Лична примања предузетника из нето добитка (попуњавају само предузетници)	6 8 7		
8. Контролни збир (од 681 до 687)	6 8 8		

X. РАЗГРАНИЧЕНИ НЕГАТИВНИ НЕТО ЕФЕКТИ УГОВОРЕНЕ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ И КУРСНИХ РАЗЛИКА

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Почетно стање разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 9		
2. Разграничени нето ефекат уговорене валутне клаузуле	6 9 0		
3. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 1		
4. Преостали износ разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле (ред. бр. 1 + ред. бр. 2 - ред. бр. 3)	6 9 2		
5. Почетно стање разграниченог нето ефекта курсних разлика	6 9 3		
6. Разграничени нето ефекат курсних разлика	6 9 4		
7. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта курсних разлика	6 9 5		
8. Преостали износ разграниченог нето ефекта курсних разлика (ред. бр. 5 + ред. бр. 6 - ред. бр. 7)	6 9 6		

XI. РАЗГРАНИЧЕНИ ПОЗИТИВНИ НЕТО ЕФЕКТИ УГОВОРЕНЕ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ И КУРСНИХ РАЗЛИКА

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Почетно стање разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 7		
2. Разграничени нето ефекат уговорене валутне клаузуле	6 9 8		
3. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 9		
4. Преостали износ разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле (ред. бр. 1 + ред. бр. 2 - ред. бр. 3)	7 0 0		
5. Почетно стање разграниченог нето ефекта курсних разлика	7 0 1		
6. Разграничени нето ефекат курсних разлика	7 0 2		
7. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта курсних разлика	7 0 3		
8. Преостали износ разграниченог нето ефекта курсних разлика (ред. бр. 5 + ред. бр. 6 - ред. бр. 7)	7 0 4		

у Београд
 дана 31.12. 2012 год.

Лице одговорно за састављање
 финансијског извештаја

Законски заступник

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008, 2/2010, 101/2012 и 118/2012).

Попуњава правно лице – предузетник														
0	1	6	1	5	8	5	2	0	5	2	2	9	1	0
Матични број							Шифра делатности					ПИБ		

Попуњава Агенција за привредне регистре														
1	2	3												
Врста посла						19			20			21		

НАЗИВ Телис доо

СЕДИШТЕ Београд

СТАТИСТИЧКИ АНЕКС

за 2013 годину

I. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПРАВНОМ ЛИЦУ, ОДНОСНО ПРЕДУЗЕТНИКУ

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Број месеци пословања (ознака од 1 до 12)	6 0 1	5	
2. Ознака за величину (ознака од 1 до 3)	6 0 2	1	
3. Ознака за власништво (ознака од 1 до 5)	6 0 3	2	
4. Број страних (правних или физичких) лица која имају учешће у капиталу	6 0 4		
5. Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	6 0 5	12	

II. БРУТО ПРОМЕНЕ НЕМАТЕРИЈАЛНИХ УЛАГАЊА И НЕКРЕТНИНА, ПОСТРОЈЕЊА, ОПРЕМЕ И БИОЛОШКИХ СРЕДСТАВА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Бруто	Исправка вредности	Нето (кол. 4 – 5)
1	2	3	4	5	6
01	1. Нематеријална улагања				
	1.1. Стање на почетку године	6 0 6	2020		2020
	1.2. Повећања (набавке) у току године	6 0 7		x x x x x x x x x x	
	1.3. Смањења у току године	6 0 8		x x x x x x x x x x	
	1.4. Ревалоризација	6 0 9		x x x x x x x x x x	
	1.5. Стање на крају године (606+607-608+609)	6 1 0	2020		2020
02	2. Некретнине, постројења, опрема и биолошка средства				
	2.1. Стање на почетку године	6 1 1	15363	1145	11068
	2.2. Повећања (набавке) у току године	6 1 2		x x x x x x x x x x	
	2.3. Смањења у току године	6 1 3		x x x x x x x x x x	145
	2.4. Ревалоризација	6 1 4		x x x x x x x x x x	
	2.5. Стање на крају године (611+612-613+614)	6 1 5	15363	1145	11068

III. СТРУКТУРА ЗАЛИХА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
10	1. Залихе материјала	6 1 6		
11	2. Недовршена производња	6 1 7		
12	3. Готови производи	6 1 8		
13	4. Роба	6 1 9	314	
14	5. Стална средства намењена продаји	6 2 0		
15	6. Дати аванси	6 2 1		
	7. СВЕГА (616+617+618+619+620+621=013+014)	6 2 2	314	

IV. СТРУКТУРА ОСНОВНОГ КАПИТАЛА

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
300	1. Акцијски капитал	6 2 3		
	у томе: страни капитал	6 2 4		
301	2. Удели друштва са ограниченом одговорношћу	6 2 5	841	
	у томе: страни капитал	6 2 6		
302	3. Улози чланова ортакчког и командитног друштва	6 2 7		
	у томе: страни капитал	6 2 8		
303	4. Државни капитал	6 2 9		
304	5. Друштвени капитал	6 3 0		
305	6. Задружни удели	6 3 1		
309	7. Остали основни капитал	6 3 2		
30	8. СВЕГА (623 + 625 + 627 + 629 + 630 + 631 + 632 = 102)	6 3 3	841	

V. СТРУКТУРА АКЦИЈСКОГ КАПИТАЛА

број акција као цео број
— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
	1. Обичне акције			
	1.1. Број обичних акција	6 3 4		
део 300	1.2. Номинална вредност обичних акција - укупно	6 3 5		
	2. Приоритетне акције			
	2.1. Број приоритетних акција	6 3 6		
део 300	2.2. Номинална вредност приоритетних акција - укупно	6 3 7		
300	3. СВЕГА – номинална вредност акција (635 + 637 = 623)	6 3 8		

VI. ПОТРАЖИВАЊА И ОБАВЕЗЕ

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
20	1. Потраживања по основу продаје (стање на крају године 639 ≤ 016)	6 3 9	16315	
43	2. Обавезе из пословања (стање на крају године 640 ≤ 119)	6 4 0	12191	
део 228	3. Потраживања у току године од друштава за осигурање за накнаду штете (дуговни промет без почетног стања)	6 4 1		
27	4. ПДВ - претходни порез (годишњи износ по пореским пријавама)	6 4 2	411	
43	5. Обавезе из пословања (потражни промет без почетног стања)	6 4 3	110631	
450	6. Обавезе за нето зараде и накнаде зарада (потражни промет без почетног стања)	6 4 4	1323	
451	7. Обавезе за порез на зараде и накнаде зарада на терет запосленог (потражни промет без почетног стања)	6 4 5	196	
452	8. Обавезе за доприносе на зараде и накнаде зарада на терет запосленог (потражни промет без почетног стања)	6 4 6	342	
461, 462 и 723	9. Обавезе за дивиденде, учешће у добитку и лична примања послодавца (потражни промет без почетног стања)	6 4 7		
465	10. Обавезе према физичким лицима за накнаде по уговорима (потражни промет без почетног стања)	6 4 8		
47	11. Обавезе за ПДВ (годишњи износ по пореским пријавама)	6 4 9	1348	
	12. Контролни збир (639 до 649)	6 5 0	143413	

VII. ДРУГИ ТРОШКОВИ И РАСХОДИ

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
513	1. Трошкови горива и енергије	6 5 1	162	
520	2. Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)	6 5 2	1911	
521	3. Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада на терет послодавца	6 5 3	342	
522, 523, 524 и 525	4. Трошкови накнада физичким лицима (брuto) по основу уговора	6 5 4		
526	5. Трошкови накнада члановима управног и надзорног одбора (брuto)	6 5 5		
529	6. Остали лични расходи и накнаде	6 5 6	22	
53	7. Трошкови производних услуга	6 5 7	109442	
533, део 540 и део 525	8. Трошкови закупнина	6 5 8		
део 533, део 540 и део 525	9. Трошкови закупнина земљишта	6 5 9		
536, 537	10. Трошкови истраживања и развоја	6 6 0		
540	11. Трошкови амортизације	6 6 1	145	
552	12. Трошкови премија осигурања	6 6 2	21	
553	13. Трошкови платног промета	6 6 3	400	
554	14. Трошкови чланарина	6 6 4		
555	15. Трошкови пореза	6 6 5	118	
556	16. Трошкови доприноса	6 6 6		
562	17. Расходи камата	6 6 7	19	
део 560, део 561 и 562	18. Расходи камата и део финансијских расхода	6 6 8	19	
део 560, део 561 и део 562	19. Расходи камата по кредитима од банака и дфо	6 6 9	19	
део 579	20. Расходи за хуманитарне, културне, здравствене, образовне, научне и верске намене, за заштиту човекове средине и за спортске намене	6 7 0		
	21. Контролни збир (од 651 до 670)	6 7 1	112624	

VIII. ДРУГИ ПРИХОДИ

— износи у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5
60	1. Приходи од продаје робе	6 7 2		
640	2. Приходи од премија, субвенција, дотација, регреса, компензација и повраћаја пореских дажбина	6 7 3		
641	3. Приходи по основу условљених донација	6 7 4		
део 650	4. Приходи од закупнина за земљиште	6 7 5		
651	5. Приходи од чланарина	6 7 6		
део 660, део 661, 662	6. Приходи од камата	6 7 7	156	
део 660, део 661 и део 662	7. Приходи од камата по рачунима и депозитима у банкама и осталим финансијским организацијама	6 7 8	156	
део 660, део 661 и део 669	8. Приходи по основу дивиденди и учешћа у добитку	6 7 9		
	9. Контролни збир (од 672 до 679)	6 8 0	312	

IX. ОСТАЛИ ПОДАЦИ

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Обавезе за акцизе (према годишњем обрачуна акциза)	6 8 1		
2. Обрачунате царине и друге увозне дажбине (укупан годишњи износ према обрачуна)	6 8 2		
3. Капиталне субвенције и друга државна додељивања за изградњу и набавку основних средстава и нематеријалних улагања	6 8 3		
4. Државна додељивања за премије, регрес и покриће текућих трошкова пословања	6 8 4		
5. Остала државна додељивања	6 8 5		
6. Примљене донације из иностранства и друга бесповратна средства у новцу или натури од иностраних правних и физичких лица	6 8 6		
7. Лична примања предузетника из нето добитка (попуњавају само предузетници)	6 8 7		
8. Контролни збир (од 681 до 687)	6 8 8		

X. РАЗГРАНИЧЕНИ НЕГАТИВНИ НЕТО ЕФЕКТИ УГОВОРЕНЕ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ И КУРСНИХ РАЗЛИКА

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Почетно стање разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 9		
2. Разграничени нето ефекат уговорене валутне клаузуле	6 9 0		
3. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 1		
4. Преостали износ разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле (ред. бр. 1 + ред. бр. 2 - ред. бр. 3)	6 9 2		
5. Почетно стање разграниченог нето ефекта курсних разлика	6 9 3		
6. Разграничени нето ефекат курсних разлика	6 9 4		
7. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта курсних разлика	6 9 5		
8. Преостали износ разграниченог нето ефекта курсних разлика (ред. бр. 5 + ред. бр. 6 - ред. бр. 7)	6 9 6		

XI. РАЗГРАНИЧЕНИ ПОЗИТИВНИ НЕТО ЕФЕКТИ УГОВОРЕНЕ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ И КУРСНИХ РАЗЛИКА

— износи у хиљадама динара —

О П И С	АОП	Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
1. Почетно стање разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 7		
2. Разграничени нето ефекат уговорене валутне клаузуле	6 9 8		
3. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле	6 9 9		
4. Преостали износ разграниченог нето ефекта уговорене валутне клаузуле (ред. бр. 1 + ред. бр. 2 - ред. бр. 3)	7 0 0		
5. Почетно стање разграниченог нето ефекта курсних разлика	7 0 1		
6. Разграничени нето ефекат курсних разлика	7 0 2		
7. Сразмерни део укинутог разграниченог нето ефекта курсних разлика	7 0 3		
8. Преостали износ разграниченог нето ефекта курсних разлика (ред. бр. 5 + ред. бр. 6 - ред. бр. 7)	7 0 4		

Штампа: ОБУКА Служ. Писма

У _____

дана 31. 03. 2013. год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

М.П.

Законски заступник

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008, 2/2010, 101/2012 и 118/2012).

Попуњава правно лице – предузетник														
0 3 6 2 5 8 5 2					0 5 2 2 9					1 0 0 9 6 6 9 3 1				
Матични број					Шифра делатности					ПИБ				
Попуњава Агенција за привредне регистре														
1 2 3						19			20 21 22 23 24 25 26					
Врста посла														

НАЗИВ Т-16 DOO
 СЕДИШТЕ Београд

БИЛАНС УСПЕХА

у периоду од 01. 01. до 31. 03. 2013 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	A. ПРИХОДИ И РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА				
	I. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ (202 + 203 + 204 – 205 + 206)	2 0 1		115667	
60 и 61	1. Приходи од продаје	2 0 2		115667	
62	2. Приходи од активирања учинака и робе	2 0 3			
630	3. Повећање вредности залиха учинака	2 0 4			
631	4. Смањење вредности залиха учинака	2 0 5			
64 и 65	5. Остали пословни приходи	2 0 6			
	II. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (208 до 212)	2 0 7		113013	
50	1. Набавна вредност продате робе	2 0 8			
51	2. Трошкови материјала	2 0 9		289	
52	3. Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	2 1 0		2225	
54	4. Трошкови амортизације и резервисања	2 1 1		145	
53 и 55	5. Остали пословни расходи	2 1 2		110304	
	III. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (201 — 207)	2 1 3		2654	
	IV. ПОСЛОВНИ ГУБИТАК (207 — 201)	2 1 4			
66	V. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	2 1 5		156	
56	VI. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	2 1 6		36	
67, 68	VII. ОСТАЛИ ПРИХОДИ	2 1 7			
57, 58	VIII. ОСТАЛИ РАСХОДИ	2 1 8			
	IX. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (213 — 214 + 215 — 216 + 217 — 218)	2 1 9		2724	
	X. ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (214 — 213 — 215 + 216 — 217 + 218)	2 2 0			

БИЛАНС УСПЕХА, стр. 2

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС											
				Текућа година						Претходна година					
1	2	3	4	5						6					
69 – 59	XI. НЕТО ДОБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 1													
59 – 69	XII. НЕТО ГУБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	2 2 2													
	Б. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (219 – 220 + 221 – 222)	2 2 3							2224						
	В. ГУБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (220 – 219 + 222 – 221)	2 2 4													
	Г. ПОРЕЗ НА ДОБИТАК														
721	1. Порески расход периода	2 2 5							416						
722	2. Одложени порески расходи периода	2 2 6													
722	3. Одложени порески приходи периода	2 2 7													
723	Д. ИСПЛАЋЕНА ЛИЧНА ПРИМАЊА ПОСЛОДАВЦУ	2 2 8													
	Ђ. НЕТО ДОБИТАК (223 – 224 – 225 – 226 + 227 – 228)	2 2 9							1358						
	Е. НЕТО ГУБИТАК (224 – 223 + 225 + 226 – 227 + 228)	2 3 0													
	Ж. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАЊИНСКИМ УЛАГАЧИМА	2 3 1													
	З. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА ВЛАСНИЦИМА МАТИЧНОГ ПРАВНОГ ЛИЦА	2 3 2													
	И. ЗАРАДА ПО АКЦИЈИ														
	1. Основна зарада по акцији	2 3 3													
	2. Умањена (разводњена) зарада по акцији	2 3 4													

У

дана 31.03. 2015 год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

[Signature]

Законски заступник

[Signature]

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).

Попуњава правно лице – предузетник																										
0 1 6 2 3 8 5 2					0 5 2 2 9					1 0 0 9 6 6 9 5 1																
Матични број					Шифра делатности					ПИБ																
Попуњава Агенција за привредне регистре																										
1 2 3			19			20			21			22			23			24			25			26		
Врста посла																										

НАЗИВ Телис Доо
 СЕДИШТЕ Збогачи

БИЛАНС СТАЊА

на дан 31.05. 2013 године

— у хиљадама динара —

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	А К Т И В А				
	А. СТАЛНА ИМОВИНА (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	0 0 1		13 001	
00	I. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	0 0 2			
012	II. GOODWILL	0 0 3			
01 без 012	III. НЕМАТЕРИЈАЛНА УЛАГАЊА	0 0 4		2020	
	IV. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА, ОПРЕМА И БИОЛОШКА СРЕДСТВА (006 + 007 + 008)	0 0 5		10943	
020, 022, 023, 026, 027 (део), 028 (део), 029	1. Некретнине, постројења и опрема	0 0 6		10943	
024, 027 (део), 028 (део)	2. Инвестиционе некретнине	0 0 7			
021, 025, 027 (део) и 028 (део)	3. Биолошка средства	0 0 8			
	V. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (010 + 011)	0 0 9		38	
030 до 032, 039 (део)	1. Учешћа у капиталу	0 1 0		38	
033 до 038, 039 (део) минус 037	2. Остали дугорочни финансијски пласмани	0 1 1			
	Б. ОБРТНА ИМОВИНА (013 + 014 + 015)	0 1 2		24584	
10, до 13, 15	I. ЗАЛИХЕ	0 1 3		314	
14	II. СТАЛНА СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ПРОДАЈИ И СРЕДСТВА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА	0 1 4			
	III. КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА, ПЛАСМАНИ И ГОТОВИНА (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	0 1 5		24220	
20, 21 и 22, осим 223	1. Потраживања	0 1 6		16315	
223	2. Потраживања за више плаћен порез на добитак	0 1 7			
23 минус 237	3. Краткорочни финансијски пласмани	0 1 8		4025	
24	4. Готовински еквиваленти и готовина	0 1 9		3513	
27 и 28 осим 288	5. Порез на додатну вредност и активна временска разграничења	0 2 0		412	
288	В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА	0 2 1			
	Г. ПОСЛОВНА ИМОВИНА (001 + 012 + 021)	0 2 2		32585	
29	Д. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА	0 2 3			

БИЛАНС СТАЊА, стр. 2

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	ИЗНОС	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	Б. УКУПНА АКТИВА (022 + 023)	0 2 4		37585	
88	Е. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА	0 2 5			
	ПАСИВА А. КАПИТАЛ (102 + 103 + 104 + 105 + 106 + 107 + 108 + 109 + 110)	1 0 1		23446	
30	I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ	1 0 2		841	
31	II. НЕУПЛАЋЕНИ УПИСАНИ КАПИТАЛ	1 0 3			
32	III. РЕЗЕРВЕ	1 0 4			
330 и 331	IV. РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ	1 0 5			
332	V. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 6			
333	VI. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	1 0 7			
34	VII. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК	1 0 8		22605	
35	VIII. ГУБИТАК	1 0 9			
037 и 237	IX. ОТКУПЉЕНЕ СОПСТВЕНЕ АКЦИЈЕ	1 1 0			
	Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ОБАВЕЗЕ (112 + 113 + 116)	1 1 1		14139	
40	I. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	1 1 2			
41	II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (114 + 115)	1 1 3			
414, 415	1. Дугорочни кредити	1 1 4			
41 без 414 и 415	2. Остале дугорочне обавезе	1 1 5			
	III. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	1 1 6		14139	
42, осим 427	1. Краткорочне финансијске обавезе	1 1 7			
427	2. Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	1 1 8			
43 и 44	3. Обавезе из пословања	1 1 9		12291	
45 и 46	4. Остале краткорочне обавезе	1 2 0			
47, 48 осим 481 и 49 осим 498	5. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода и пасивна временска разграничења	1 2 1		1348	
481	6. Обавезе по основу пореза на добитак	1 2 2			
498	В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ	1 2 3			
	Г. УКУПНА ПАСИВА (101 + 111 + 123)	1 2 4		37585	
89	Д. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА	1 2 5			

У

дана 31.05.2013 год.

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

Законски заступник

ОБРАЗАЦ ПРОПИСАН:

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике
(Службени гласник РС, бр. 114/2006, 5/2007, 119/2008 и 2/2010).

Штамп: СРПСКА Своб. Папани

Analizom projekcije njihovog poslovanja, posoji planirano značajno povećanje obima, što zahteva odgovarajuću bankarsku garanciju od 3 000 000, 00 dinara. Ona će, zajedno sa garancijom, koju uživaju od njihovih komitenata, omogućiti komfor u carinskim poslovima i praćenju aktivnosti samih komitenata. Njihovi komitenti su i renomirane kompanije, koje su lideri u oblastima svojih aktivnosti:

- „ADOC“ Beograd zastupanje i distribucija lekova i medicinskih sredstava
- „PHARMASWISS“ Beograd distribucija lekova i oprema za Bristol Mayers
- „Kompanija štamparija Borba“ Beograd
- „ZVEZDA“ Zemun proizvodnja ogledala
- „MAGNAPHARMACIA“ Beograd ortopedska pomagala, medicinska sredstva
- „EHOM MAX MAYER“ Beograd distribucija boja i lakova
- „PINK INTERNATIONAL COMPANY“ Beograd
- „HINTERLABEXIM“ Beograd distribucija medicinskih sredstava i dr.

Radnici svoje zarade primaju preko poštanske štedionice Beograd i to uredno, svakog prvog u mesecu za protekli mesec.

Preduzeće ostvaruje platni promet po bankama, veći od iskazanog, na primer:

-Credy banka Kragujevac u 2005. godini 10 049 689,00 dinara, a do sada 47 962 972,90 dinara.

-Intesa banka Beograd filijala Smederevo za 2005. godinu promet je od 6 253 805,78 dinara i do sada u ovoj godini 1 277 509,00 dinara.

Promet ovog preduzeća se jasno vidi i u obaveštenju o zaduženosti, izdato od „Komercijalne banke“.

Tabela 7. 2. Prometi kod drugih banaka do 20.03.2012. godine

	Dugovni promet	Potražni promet
Intesa banca	26.634.898,10	27.845.034,98
Credy banka	39.437.092,76	38.737.283,61
Pireus banka	157.966,58	122.297,96

8. Uloga i značaj spoljne trgovine u nacionalnoj privredi

Uloga i značaj spoljne trgovine ogleda se u sledećem:

- 1-ona omogućava da se na spoljna tržišta plasiraju viškovi i kupe manjkovi u robi, uslugama, novcu, kapitalu, tehnologiji i sl;
- 2-dopunjuje asortiman proizvoda i usluga i omogućuje kvalitetnije zadovoljavanje ljudskih potreba-reprodukcioni i potrošačkih;
- 3-omogućuje postizanje povoljnijih uslova razmene cena nego ako se prodaje na domaćem tržištu;
- 4-usmerava proizvođače na primenu svetskih kriterijuma i standarda vrednovanja proizvodnje i najsavremenijeg tehnološkog progressa;
- 5-omogućuje stalnu komunikaciju sa svetom koja pozitivno utiče na kretanje ljudi i kapitala, kao i na obuku ljudi-proširivanje znanja i upoznavanje
- 6-upoznavanje kultura i običaja drugih naroda i zemalja.⁵⁶

„Teiš“ postoji od 1990. godine i nesumnjivo opstaje u uslovima konkurentske borbe i sposobno je da pruži konkurentsku cenu, kvalitet, način pakovanja, asortiman, kako na stranom tako i na domaćem tržištu.

Spoljna trgovina omogućuje stalnu komunikaciju sa svetom, a mogućnosti međunarodnog saobraćaja između ljudi, preduzeća i država se stalno proširuju. Svakodnevno svi kontakti između kupca i prodavca se uspostavljaju preko interneta, telefaksa, video konferencije ili satelitske televizije.

„Teiš“ ima posredničku ulogu odnosno posreduje između proizvođača i potrošača. Posredovanje je trojne prirode: interpersonalno, interlokalno i intertemporalno.⁵⁷

Savremena trgovina se osposobljava da prilagođenim prostorijama-silosima, hladnjače, sušare, magacini-neke sezone proizvode lageruje i održava u skoro nepromenjenom stanju, a prodaje ih kada su najpotrebniji. Ova firma ima tako svoje magacine u Kovinu i Ralji kod Smedereva.

Pored spoljne trgovine i izvoza, firma „Teiš“ bavi se i carinjenjem robe.

⁵⁶ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 4.

⁵⁷ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 6.

8. 1. Carine i razna druga ograničenja u spoljnoj trgovini

Ovde se misli na kontigente, kvote, dozvole, saglasnosti, prelevmane, obaveznu prodaju deviza, međunarodne standarde kvaliteta, mere indirektnog protekcionizma. Ako bi se carinske stope i ukinule, procedura carinjenja, radi zaštite kvaliteta-zdravlja i bezbednosti građana mora uvek postojati.

8. 1. 1. Carinjenje robe

U toku carinskog postupka NALOGODAVAC-DUŽNIK (a to je špediter „Teiš“ doo), ovo preduzeće istupa kao neposredni zastupnik. To znači da ono plaća sve carinske dažbine kojima je valuta 8 dana, fakturiše sve to komitentu, naplaćuje u roku od 5 dana i iz tog priliva pokriva dospeće po garanciji. U slučaju da komitent kasni, što se retko događa, jer se radi sa dugogodišnjim proverenim komitentima, dospele obaveze po izdatoj garanciji izmiruju se iz sopstvenih sredstava.

S obzirom da je svojevremeno Uprava carina uvela obavezu špeditera da u toku carinjenja mora kumulativno obezbediti garanciju za pokriće carinskih dažbina, zbog sigurnosti plaćanja, ovo preduzeće godinama koristi i na isti način upotrebljava izdate garancije. Trenutno ima garancije, izdate od „Intesa banke“ Smederevo, u ukupnoj vrednosti od 17 000 000,00 dinara po staroj podeli ali sa pomenutom klauzulom.

Do sada se nije dogodilo, sa 20 godina rada ove firme kao špeditera, a nije nijedna banka imala protest Uprave carina da svojom garancijom izmiri dospele obaveze.

Garancija se koristi za obezbeđenje carinskih dugova CARINSKOG OBVEZNIKA-DUŽNIKA iz ove garancije kao i za obezbeđenje carinskih dugova CARINSKIH OBVEZNIKA-DUŽNIKA.

Primer garancije izdate od strane Komercijalne banke Beograd:

GARANT: KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD
Svetog Save 14, Beograd
Račun: 908-20501-70
MB 07737068 PIB 100001931

CARINSKI OBVEZNIK-DUŽNIK: TEIŠ DOO BEOGRAD
Kapetan Mišina 26/6, Beograd
Račun: 205-33725-84
MB 07623852 PIB 100966951

KORISNIK GARANCIJE: UPRAVA CARINE REPUBLIKE SRBIJE
Narodnih heroja 63, Novi Beograd

GARANCIJA br. 00-412-0102983.8/1
CARINSKI POSTUPAK: STAVLJANJE ROBE U SLOBODAN PROMET

Na zahtev privrednog društva **TEIŠ DOO BEOGRAD** (u daljem tekstu: CARINSKI OBVEZNIK- DUŽNIK), a u skladu sa Uredbom o carinski dozvoljenom postupanju sa carinskom robom (»Sl.glasnik RS« br. 93/2010) (u daljem tekstu: Uredba) i Carinskim zakonom ("Službeni glasnik RS" broj 18/2010), mi, KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD, Svetog Save br.14, Beograd (u daljem tekstu Garant) se obavezuje da ćemo, na prvi poziv i bez prigovora, izvršiti plaćanje maksimalno do iznosa

RSD 5.000.000,00
(slovima: dinarapetmiliona i 00/100)

u roku od 3 (tri) radna dana od prijema pisanog zahteva za plaćanje KORISNIKA GARANCIJE u kojem se navodi da Carinski obveznik-Dužnik nije izvršio svoju obavezu plaćanja carina, drugih uvoznih dažbina, kamate, akciza i poreza na dodatu vrednost po osnovu ispostavljenih računa za robu ocarinjenju u periodu važenja garancije, a po osnovu carinskog postupka stavljanje robe u slobodan promet.

Ova garancija **važi do 24.04.2013.godine.**

Ukoliko Carinski obveznik – Dužnik, u propisanom roku, nije izvršio plaćanje obaveza nastalih po osnovu ispostavljenih računa za robu ocarinjenju u periodu važenja garancije, KORISNIK GARANCIJE, shodno Članu 600 Uredbe ima pravo da podnese zahtev za plaćanje odnosno aktivira garanciju za navedene obaveze Carinskog obveznika - Dužnika, najkasnije tri meseca odnosno šest meseci u slučaju da je Carinski dužnik imao obaveze proistekle iz postupka aktivnog oplemenjivanja, počev od 24.04.2013. godine, ali ne kasnije od 24.10.2013. godine.

Iznos garancije će se automatski smanjivati za svako pojedinačno plaćanje izvršeno od strane Garanta po istoj.

Nakon 24.10.2013. garancija se gasi u potpunosti i automatski bez obzira da li je ovaj dokument vraćen Garantu ili ne, osim u slučaju da, shodno Članu 601 Uredbe, garancija bude produžena pre isteka roka važnosti, tj. pre 24.04.2013.godine.

Garancija se gasi u potpunosti i automatski ukoliko je ovaj dokument vraćen Garantu pre 24.10.2013.godine, a u slučaju da je CARINSKI OBVEZNIK –DUŽNIK izmirio sve carinske dugove obezbeđene ovom garancijom.

Ovom garancijom Garant ne preuzima obaveze plaćanja carina, drugih uvoznih dažbina, kamate, akciza i poreza na dodatu vrednost Carinskog obveznika – Dužnika iz predhodnog perioda tj. po osnovu računa za robu ocarinjenju u periodu pre početka važnosti ove garancije.

Ova garancija se koristi za obezbeđenje carinskih dugova CARINSKOG OBVEZNIKA - DUŽNIKA iz ove garancije kao i za obezbeđenje carinskih dugova drugih CARINSKIH OBVEZNIKA – DUŽNIKA.

Garancija se izdaje u 4 (četiri) primerka, od kojih 1 (jedan) original za KORISNIKA GARANCIJE i 1 (jednu) kopiju za CARINSKOG OBVEZNIKA-DUŽNIKA i 2 (dve) kopije za Garanta.

Beograd, 24.04.2012.godine

KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD

9. Zadaci spoljnotrgovinskih preduzeća i „Teiša“ kao njihovog predstavnika

Radi uspeha na tržištu spoljnotrgovinska preduzeća moraju da usavršavaju svoj menadžment, prilagođavaju se zahtevima tržišta i usavršavaju svoje kadrove.

Njihovi osnovni zadaci su:

- 1-stalno i preventivno izučavanje i analiza spoljnih tržišta,
- 2-plasiranje robe pod najpovoljnijim uslovima, u pravo vreme i na pravom mestu,
- 3-nabavka opreme iz uvoza, repromaterijal i proizvoda široke potrošnje,
- 4-ostale spoljnotrgovinske poslove, kao i reeksport, dugoročne proizvodne kooperacije, poslovno-tehničke saradnje, inženjering, ulaganje kapitala obavljati na najekonomičniji i najrentabilniji način.

Zahvaljujući dobrim kanalima prodaje u zemlji i inostranstvu, raspoloživom prostoru i sposobnim kadrovima, ovo preduzeće godinama izvršava sve svoje zadatke.

9. 1. Poslovni i proizvodni standardi

Da bi uspešno poslovalo, svako preduzeće, kao i „Teiš“ mora da primenjuje savremene poslovne i proizvodne standarde koje kupac zahteva. Tu spadaju: kvalitet-asortiman i dizajn proizvoda, način pakovanja i obeležavanja, cene, održavanje, rokovi isporuka, komunikacija sa javnošću, pravilno obaveštavanje javnosti o proizvodima i uslugama, istinita reklama i propaganda itd.

Preduzeća i društva za međunarodni transport

Funkcija međunarodnih transportnih preduzeća i društava (tzv. vozara u spoljnoj trgovini) jeste da prevozi robu, putnike i vesti (informacije) u međunarodnom prometu.⁵⁸ Postoje:

⁵⁸ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 40.

- 1-pomorska preduzeća,
- 2-preduzeća rečne ili jezerske plovidbe,
- 3-železnička preduzeća,
- 4-drumska preduzeća,
- 5-avio-prevoznici,
- 6-preduzeća za cevovodni transport (naftovodi i gasovodi),
- 7-preduzeća Pošta
- 8-preduzeća mobilne telefonije.

10. Preduzeća i društva za međunarodnu špediciju

Špediteri, kao i „Teiš“ rade u svoje ime a po dispoziciji i za račun nalogodavca. Između špeditera i nalogodavca može biti zaključen trajniji ugovor o saradnji. Među špediterima vlada velika konkurencija, pa se on bira putem konkursa-na principu prikupljanja ponuda.

Oni obavljaju u spoljnoj trgovini sledeće poslove:

- 1-pripremaju robu za isporuku, njenu primopredaju i obeležavanje,
- 2-pribavljanje najpovoljnijih prevoznih sredstava i zaključivanje ugovora sa vozarom,
- 3-pribavljanje transportnih dokumenata,
- 4-utovar, istovar, otprema i doprema robe,
- 5-praćenje robe na putu i održavanje kvaliteta robe,
- 6-tranzit robe kroz strane zemlje, pribavljanje potrebnih dokumenata, pretovar, uskladištavanje i nadzor robe,
- 7-osiguranje robe u transportu,
- 8-izvozno-uvozno carinjenje robe
- 9-druge poslove iz nadležnosti špedicije.

Špediter po nalogu vlasnika robe, bira najpovoljnije prevozno sredstvo i sa vozarom zaključuje ugovor o prevozu za račun utovaritelja robe.⁵⁹

Svaki špediter, kao i „Teiš“ uspostavlja kontakt sa vozarom, isporučiocem i kupcem robe, organizacijom nadležnom za kontrolu kvaliteta i kvantiteta robe. Cilj je da

⁵⁹ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 41.

se omogućiti kvalitetna isporuka robe, smanjivanje zastoja u prevozu i ubrzavanje isporuke robe. Kod kombinovanog prevoza, po završetku jedne obezbeđuje drugu vrstu prevoza bez zastoja u prevozu i gubitaka (kalo, lom, rastur, ležarina, nepotrebno skladištenje, prepakivanje itd.). On preuzima i obaveze izdavanja (pribavljanja) i kontrole ispravnosti transportnih dokumenata (konosman, tovarni list, teretnica), dokumenta osiguranja, skladištenja, čuvanja robe, kontrole kvaliteta i kvantiteta, carinjenja itd. U ime vlasnika deklarira robe na carini i vrši sve carinske i uvozne procedure.

Za svoje usluge u transportu robe špediter naplaćuje proviziju koja najčešće iznosi 0,3 do 1%. On u ime i za račun korisnika robe često plaća razne troškove, pa i carinu, a kasnije se regresira kod nalogodavca (može ga po potrebi i kreditirati) ili pribavlja bankarske garancije za plaćanje carine i osiguranje. „Teiš“ često praktikuje bankarske garancije.

Špediter će prodavcu dati značajne savete u pogledu najbržeg, najkvalitetnijeg i najjeftinijeg prevoza robe. On ima i ulogu POVERLJIVE RUKE, poverljivog držaoca robe za račun i po nalogu vlasnika robe. Najčešće se primenjuje kod kompenzacionih poslova.

11. Banke u međunarodnom poslovanju

1-Banke daju sve potrebne podatke i informacije klijentima o bonitetu budućeg poslovnog partnera u inostranstvu.

2-obavljaju platni promet sa inostranstvom (prenos gotovine, avansi, doznake, menice, čekovi, kreditna pisma, akreditivi, krediti),

3-izdaju bankarske garancije za račun i po nalogu nosioca spoljnotrgovinskog posla (izvoznika, uvoznika, nosioca međunarodnih investicija i kredita, konsignacionih poslova),

4-kreditiraju spoljnotrgovinske poslove u najrazličitijim vidovima,

5-obavljaju druge bankarske usluge u međunarodnom prometu.

Banke obavljaju finansijske usluge od depozita do odobravanja kredita, od tekućih računa do čekova i platnih kartica, od trgovine hartijama od vrednosti do kastodi

poslova, od platnog prometa do izdavanja garancija i avaliranja menica, od poslova osiguranja do raznovrsnih konsalting usluga.⁶⁰

Radi unapređenja saradnje sa poslovnim bankama svako preduzeće uspostavlja dugoročne poslovne odnose i veze sa bankom. Odnosi se regulišu ugovorom. “Teiš” sarađuje sa Komercijalnom bankom Beograd, Credy banka Kragujevac, Intesa bankom.

12. Organizacije za međunarodno osiguranje

Roba, kao predmet međunarodnog prometa od otpreme do dopreme prolazi kroz više zemalja i izložena je povećanim međunarodnim rizicima, najpre riziku stradanja robe, kao i samog prevoznog sredstva u transportu, požaru, sudaru. Od rizika pri transportu robe, zaštite ljudi i imovine, kao i od rizika naplate, kompanija tzv. osiguranik uplaćuje određenu premiju i dobija polisu osiguranja. Kompanija za osiguranje-osiguravač mora ujedno izvršiti svoje obaveze isplate štete, zadržavajući pravo regresa (obeštećenja) od lica koje je prouzrokovalo štetu.

Kod nekih poslova, sume osiguranja su izuzetno velike, kompanije za osiguranje deo tih rizika, uplatom odgovarajuće premije, prenose na kompanije za reosiguranje.

Poznate organizacije za osiguranje u svetu su:

- American International Group (AIG)

- briatnski „Lojd“ LLOYD

U Srbiji su to:

- Kompanija Dunav osiguranje a.d.-Beograd i

- Kompanija DDOR, a. d. Novi Sad

⁶⁰ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 44.

13. Efikasnost i efektivnost poslovanja u spoljnotrgovinskom preduzeću

13. 1. Efikasnost poslovanja

Bogatstvo uključuje novac, nekretnine, dragocenosti, hartije od vrednosti, ljudske resurse, nematerijalnu aktivnu-IMIDŽ FIRME.⁶¹ Portfolio imovine označava, da je ukupna imovina preduzeća dobro raspoređena sa stanovišta zarade preduzeća (uvećanja profita) i smanjenja rizika.

Finansijski menadžment daje odgovore na pitanja: kako zaraditi sredstva i naplatiti potraživanja, kako investirati-koliko iz dobiti, prodaje imovine, kredita, prodaje, harija od vrednosti, kako plasirati višak novca i kapitala, kako i koliko se zaduživati, kako održavati likvidnost, izbegavati rizike i sl.⁶²

Određivanje vrednosti obuhvata knjigovodstvenu vrednost, tržišnu vrednost, stvarnu vrednost, vrednost kontinuiranog poslovanja i likvidacionu vrednost.

Ukupna imovina je jednaka ukupnim obavezama plus kapital vlasnika akcija ili udela.

Kapital vlasnika akcija ili udela jednak je imovini minus obaveze. Osnovni interes akcionara je rast tržišne vrednosti akcija.

Buduća uspešnost i profitabilnost preduzeća zavisi od dugoročnih odluka, a kada se određuje FINANSIJSKI LEVERIDŽ zaduženosti preduzeća, procenjuje se sposobnost novčanih tokova preduzeća za otplatu duga.

Kapacitet zaduživanja preduzeća može se proceniti analizom racija pokrića i verovatnoće novčane insolventnosti u okviru različitih nivoa duga.

Oportunitetni trošak je ono što se gubi, zbog nepreduzimanja sledeće najbolje investicione alternative.⁶³

Finansijska analiza uključuje različite finansijske izveštaje-prvenstveno bilans stanja i bilans uspeha. Bilans stanja obuhvata imovinu, obaveze i vlasničku glavicu preduzeća u određenom trenutku, a bilans uspeha obuhvata prihode i rashode preduzeća tokom određenog vremenskog perioda.

⁶¹ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 74.

⁶² Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 74.

⁶³ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 74.

Važan je bilans novčanih tokova i bilans promena na kapitalu.

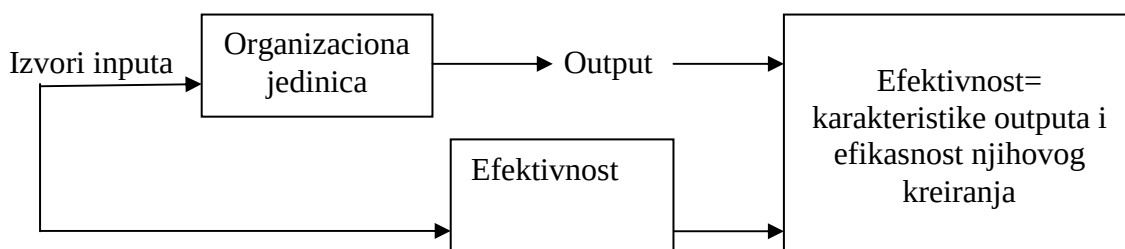
Svako špeditersko preduzeće i spoljnotrgovinsko preduzeće sledi koncept: ostvariti najviši promet po jedinici vremena, ostvariti najniže troškove po jedinici prihoda i ostvariti najviši profit po jedinici ulaganja.⁶⁴

Efikasnost i efektivnost su dva osnovna pokazatelja uspešnosti poslovanja. Efektivnost znači raditi prave stvari, a efikasnost znači raditi stvari na pravi način, znači produktivno, ekonomično i rentabilno, bolje od drugih.⁶⁵

Efektivnost uključuje delatnost preduzeća:

1. specifikacija proizvoda i usluga kojima se preduzeće bavi,
2. kvalitet proizvoda i usluga,
3. raspoloživost proizvoda i usluga,
4. pouzdanost proizvoda i usluga,
5. tržišno učešće i pozicija proizvoda i usluga na tržištu,
6. fleksibilnost u obavljanju aktivnosti preduzeća.

Šema 13. 1.⁶⁶ Efikasnost i efektivnost poslovanja

Efikasnost spoljnotrgovinskog preduzeća meri se kroz produktivnost, ekonomičnost i profit. Troškovi se prate po metodu direktnih i indirektnih odnosno ukupnih troškova. Finansijski efekti mere se pomoću ratio brojeva. Analiza rezultata poslovanja zahteva prave informacije i savremene računovodstvene standarde. Revizija rezultata poslovanja obuhvata kontrolu parametara efikasnosti i efektivnosti.

⁶⁴ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 75.

⁶⁵ Draker, 2002. , str. 239.

⁶⁶ Cook S. , Slack N. „Modern Management Decisions, Prentice-Hall International, London 1984. , str. 254.

13. 2. Pokazatelji efikasnosti

Efikasnost se najuspješnije meri pomoću ratio brojeva:

1-ratio aktivnosti

2-ratio likvidnosti

3-ratio leveridža

4-ratio deviznih efekata

Ratio aktivnosti mere se preko pokazatelja produktivnosti i ekonomičnosti, kao i obrta potraživanja kupaca.

Produktivnost se meri kao količina odnosno vrednost stvorena po jedinici u određenom vremenu (dan, mesec, godina):

$$P = \frac{V}{R}$$

P-produktivnost

V-prihod po osnovu svih spoljnotrgovinskih poslova

R-broj zaposlenih radnika.

Ekonomičnost se meri primenom formule:

$$E = \frac{V}{T}$$

E-ekonomičnost

V-prihod po osnovu svih spoljnotrgovinskih poslova

T-vrednost ukupnih troškova fiksnih, fiksno-varijabilnih i varijabilnih.

Rentabilnost (profitabilnost) meri se preko četiri osnovna pokazatelja:

1-Profitabilnost u odnosu na ukupnu imovinu:

$$ROA = \frac{\text{NETO PROFIT NAKON POREZA}}{\text{UKUPNA IMOVINA (AKTIVA)}}$$

2-Pokazuje koliko ukupna imovina daje profita godišnje izraženo u procentima:

$$\text{ROCE} = \frac{\text{NETO PROFIT NAKON POREZA}}{\text{UKUPNI ULOŽENI KAPITAL}}$$

3-Pokazuje za koliko se godina ukupni uloženi kapital može vratiti preko profita:

$$\text{RONW} = \frac{\text{NETO PROFIT PRE POREZA}}{\text{ULOŽENI SOPSTVENI KAPITAL}}$$

4-Pokazuje za koliko se godina sopstveni uloženi kapital može vratiti preko profita:

$$\text{R} = \frac{\text{NETO PROFIT NAKON POREZA}}{\text{UKUPAN GODIŠNJI KAPITAL}}$$

Ovaj pokazatelj merenja rentabilnosti je najpogodniji za njeno upoređivanje sa sličnim preduzećima i upoređivanje rentabilnosti istog preduzeća u različitim vremenskim periodima.

Racio likvidnosti:

$$\text{INDIKATOR LIKVIDNOSTI} = \frac{\text{TEKUĆA AKTIVA}}{\text{TEKUĆE OBAVEZE}}$$

Realnije:

$$\text{INDIKATOR LIKVIDNOSTI} = \frac{\text{TEKUĆA AKTIVA} - \text{TRAJNE ZALIHE}}{\text{TEKUĆE OBAVEZE}}$$

Racio leveridž pokazuje koliko je preduzeće zaduženo i meri se kao odnos ukupnog duga UD i ukupne aktive preduzeća UA:

Indikatori leveridža

$$\text{L} = \frac{\text{UD}}{\text{UA}}$$

Indikatori deviznih efekata L (IDE) pokazuju da li preduzeće može pokrivati sopstveni uvoz uz pomoć sopstvenog izvoza.

13. 3. Efektivnost

Efektivnost je dinamička kategorija sa mnogim kvalitativnim pokazateljima.

Akcionari stavljaju akcenat na tržišnu stopu prinosa na investicije u akcije, tržišnu vrednost akcija i stabilnost dividendi. Menadžeri akcentiraju rast prodaje, rast aktive i stabilnost dobiti, zaposleni-sigurnost-održivost zaposlenja, povećanje zarada i rast zarada iznad troškova života, privreda rentabilnost, banke na zaradi (kamate i profit), a država i lokalna zajednica na uredno plaćanje poreza i doprinosa, povećanje zaposlenosti i doprinos trgovinskom i platnom bilansu zemlje.

14. Međunarodna špedicija

Funkcija međunarodnih špeditera je posredovanje između izvoznika/uvoznika i vozara. Olakšava se funkcionisanje proizvodnje, trgovine i međunarodnog saobraćaja. Špediteri biraju najpovoljnije puteve i kombinaciju prevoznih sredstava, preko čega utiču na cenu, kvalitet prevoza i rentabilnost međunarodne trgovine.

Špediteri imaju ogroman značaj, znanje i iskustvo pa ih zovu „arhitektama međunarodnog transporta“. Nijedna roba u međunarodnom prometu se ne transportuje bez pomoći špeditera. Njihov posao je veoma značajan da roba stigne do odredišta jer pored izbora puta i prevoznog sredstva, oni u svoje ime, a na račun nalogodavca zaključuju ugovore o prevozu, carinjenju, osiguravaju robu, prate je i čuvaju na putu, a po potrebi je i skladište, brinu o urednom pribavljanju dokumenata koje prate robu, a ponekad su nalogom ovlašćeni čak i za njenu naplatu.⁶⁷ Oni obavljaju i postupak carinjenja izvozne odnosno uvozne robe.

U najvažnija špediterska dokumenta spadaju:

- 1-špediterska potvrda prijema robe,
- 2-špediterska potvrda o otpremi robe,
- 3-špediterska potvrda za multimodijalni prevoz.

Za svoje usluge, špediteri naplaćuju proviziju koja je relativno niska i izražava se u promilima, ređe u procentima.

⁶⁷ Unković M. , Stakić B. „Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje“ , Univerzitet Singidunum, Beograd 2011. , str. 321.

15. Elektronska tehnologija i spoljnotrgovinski poslovi

Elektronifikacija spoljnotrgovinskih operacija podrazumeva primenu elektronske tehnologije u svim fazama spoljnotrgovinskog posla.⁶⁸

Time su otvoreni novi putevi razvoja savremene tržišne privrede. Ubrzani razvoj i primenu elektronske tehnologije u međunarodnoj trgovini omogućava Internet mreža čime su eliminisane korišćene do sada.

Kompjuterska mail poruka stiže u roku od par minuta, lako se šalje i plaća se samo cena lokalnog telefonskog razgovora u trajanju vremena odašiljanja poruke do lokalnog provajdera.

Špediterskim i spoljnotrgovinskim firmama primena elektronske tehnologije donosi mnogo toga:

1. Spoljnotrgovinska operacija zahteva veliki broj učesnika i njihovu međusobnu komunikaciju, koja se ostvaruje poslovnom korespondencijom. Najzad se komunicira posredstvom informacione mreže i personalnog kompjutera.
2. Moguće greške u poslovnoj korespondenciji, nastale zbog brojnog ponavljanja jedne iste poruke većem broju učesnika u poslu, preslikavanje poruke je rešeno elektronskom razmenom poslovnih poruka.

Ovim putem uvedena je razmena standardizovanih elektronskih poslovnih poruka. Ceo sistem razmene poslovnih poruka elektronskim putem poznat je pod nazivom elektronska razmena podataka EDI (Elektronik Data Interchange).⁶⁹

Uporedo sa primenom kompjutera u poslovnim sistemima nazavisno u SAD i u Evropi, radilo se na izradi standarda za elektronsku razmenu podataka.

Na standardizaciji dokumenta, angažovana je Međunarodna trgovinska komora u Parizu. Svaki dokument ima svoj naziv u elektronskom obliku, pa se elimiše mogućnost greške usled većeg broja ponavljanja pri odašiljanju poruka. Na ovaj način se ostvaruje velika brzina pristizanja i odašiljanja informacija. Usvajanjem UN/EDIFACT standarda omogućeno je spoljnotrgovinskim firmama da unificirano tumače dobijene i poslate poslovne poruke, čime se smanjuje broj poslovnih konflikata. Ovim se smanjuje i broj dokumenata u spoljnotrgovinskim transakcijama na racionalan

⁶⁸ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 529.

⁶⁹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003., str. 530.

nivo, na primer jedan carinski dokument je zamenio desetinu prethodno korišćenih dokumenata pri izvoznom i uvoznom carinjenju.

Širenjem primene EDI sistema poslovne korespodencije postižu se znatne uštede, kao potrošnja papira, a i rešava se problem prostorapri arhiviranju i čuvanju poslovne dokumentacije realizovanih spoljnotrgovinskih poslova.

Jedini nedostatak primene elektronskog poslovanja u spoljnoj trgovini je mogućnost neovlašćenog upada u zaštićenu informacionu mrežu. Ovaj problem se rešava izgradnjom sigurnosnih sistema zaštite mreže elektronske razmene poslovnih podataka.

Putem elektronske mreže, špediter je povezan sa osiguranjem i osigurava robu elektronskim putem. UN/EDIFACT je standardizovao dva dokumenta iz oblasti osiguranja:

1-polisu osiguranja (INSPRE) i

2-plaćanje premije osiguranja (PRAID)⁷⁰

Špediter mora biti povezan i sa svojim nalogodavcem, prevoznicima kojima daje instrukcije elektronskim putem, a posebno sa carinskom službom.

U procesu transporta razvijen je detaljan sistem raznovrsnih elektronskih poruka. Elektronski su uobičajene sledeće poruke koje međusobno razmenjuju prevoznici i špediteri:

1-plan isporuke,

2-otpremnicu,

3-izveštaj o statusu transporta,

4-izveštaj o prispeću,

5-transportna kalkulacija,

6-obračun troškova itd.

Razvoj spoljne trgovine, do nivoa elektronskog trgovanja, moguće je ako samo postoji adekvatan nivo tehnološkog razvoja, kako spoljnotrgovinskih preduzeća, tako i svih ostalih učesnika u lancu realizacije spoljnotrgovinskog posla.⁷¹

To se odnosi na poslovno okruženje, koje obuhvata bankarski sektor, sektor transporta, osiguranja i uslužni sektor mora biti tehnološki osposobljeno.

⁷⁰ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 531 .

⁷¹ Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 533 .

Na početku XXI veka nijedna zemlja nije dostigla idealne usloveza potpunu elektronifikaciju spoljnotrgovinskih operacija. Veliki broj razvijenih, na čelu sa SAD je na dobrom putu ka elektronskoj trgovini.

U našoj privredi poslednjih deset godina XX veka, spoljnotrgovinske operacije su se odvijale u suženom poslovnom okruženju. Platni promet sa inostranstvom i klasični instrumenti međunarodnog platnog prometa godinama nisu mogli biti korišćeni zbog sankcija, kao i nelikvidnosti naših banaka. Većina privatnih firmi, registrovanih u spoljnoj trgovini poseduje personalne računare i većina je umrežena na Internet. Ali zbog neodgovarajuće kvalifikacione strukture zaposlenih u ovim firmama, iskorišćenost opreme je mala. Nedovoljna primen elektronske tehnologije u spoljnoj trgovini Srbije je nepostojanje zakonski definisanog praga znanja za rad u spoljnoj trgovini.

Sa druge strane, u velikim firmama informacioni sistemi su zastareli, a za nabavku novih se teško izdvajaju sredstva.

1993. godine osnovana je Jugoslovenska asocijacija za elektronsku razmenu podataka (YUEDI) u cilju popularizacije elektronske razmene poslovnih poruka.

Obzirom da se izmenila struktura spoljnotrgovinske mreže, u kojoj preovlađuju male i srednje firme, podršku primeni elektronske tehnologije mora obezbediti i država kroz mere spoljnotrgovinske politike.

Realizacija spoljnotrgovinskog posla uz pomoć elektronske tehnologije svodi se na elektronsko odašiljanje i prijem standardizovanih spoljnotrgovinskih dokumenata.

Prateći jedne fakture u spoljnotrgovinskom poslu, dat je prikaz elektronifikacije jednog dela realizacije izvožno/uvoznog posla.⁷²

⁷² Kozomora J. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2003. , str. 534 .

Primer 15. 1. Elektronifikacija spoljnotrgovinskog posla

1. Spoljnotrgovinska firma mora biti povezana kompjuterski sa svim bitnim učesnicima u obavljanju spoljnotrgovinskog posla. Ova veza mora postojati sa špediterom, bankom, carinom, komitentima (nalogodavcima izvoznih i uvoznih poslova), poslovnim partnerom u inostranstvu itd.

2. Neophodnu dokumentaciju koju pribavlja spoljnotrgovinska firma dostavlja određenim akterima shodno toku realizacije spoljnotrgovinskog posla elektronskim putem. Među potrebnom dokumentacijom je i faktura koju spoljnotrgovinska firma mora dostaviti svome špediteru za potrebe carinjenja.

3. Spoljnotrgovinska dokumentacija je standardizovana po EU/EDIFACT sistemu. Izvoznik/uvoznik mora posedovati programski paket ovako standardizovanih dokumenata. Sva spoljnotrgovinska dokumenta, o kojima je bilo reči u prethodnim poglavljima knjige, imaju svoje elektronske nazive.

4. Pošto ukuca naziv dokumenta, na primer, faktura (INVOIC), izvoznik/uvoznik na ekranu svoga računara vidi standardizovani dokument (tipski obrazac) u koji unosi konkretne podatke o isporuci i robi. Ovako uneti podaci se programski prevode u standardizovane simbole koji nisu vidljivi operateru na računaru.

5. Pripremljenu fakturu izvozni/uvoznik elektronski šalje svome špediteru. Špediter zatim istu fakturu elektronski prosleđuje carinarnici kod koje se vrši carinjenje robe. Carinska služba, po prijemu fakture, poredi prispele podatke sa stvarnim stanjem na robu u trenutku carinjenja.

6. Po izvršenom carinjenju, carinska služba izdaje carinsku deklaraciju (dokaz o izvršenom carinjenju), u elektronskom obliku, CUSDEC i elektronski je dostavlja špediteru.

7. Špediter elektronski vraća fakturu i carinsku deklaraciju u elektronskom obliku izvozniku/uvozniku. Izvoznik će, na primer, odmah po prijemu ovih dokumenata ista poslati svojoj poslovnoj banci, opet elektronskim putem, čime se stiču uslovi za naplatu sredstava u njegovu korist, po osnovu otvorenog akreditiva.

8. Banka po prijemu ovih dokumenata, kontaktira poslovnu banku u inostranstvu i takođe, elektronskim putem, vrši razmenu podataka i odašiljanje primljene dokumentacije po osnovu koje vrši isplatu sa akreditiva. Na kraju izvoznik dobija svoj novac a kupac robu i dokumenta (u elektronskom obliku) o otpremi robe.

Dokument	= Elektronska oznaka
----------	----------------------

Faktura	= INVOIC
---------	----------

Upit	= PARTIN
------	----------

Ponuda	= QUOTES
--------	----------

Porudžbina	= ORDERS
------------	----------

Carinska deklaracija	= CUSDEC
----------------------	----------

Izvor: UN/EDIFACT

Primer 15. 2. Faktura u elektronskom obliku vidljiva na ekranu operatera

INVOIC			
Dobavljač (NAD+SU)		Datum i faktura (BGM) Referenca (REF)	
Kupac (NAD+BY)		Primalac (ukoliko se razlikuje)	
(FTX)		Zemlja porekla (ALI)	
Transportni detalji (TDT TOD)		Uslovi nabavke i plaćanja (PAT PAI CUX)	
Oznaka prevoza	Broj i vrsta pakovanja. Opis robe (PAC)	Težina	Zapremina
Opis artikla (šifra i /ili naziv) (LIN (REF, PIA, IMD, TRI)) (ALC-ALI-TRI) (TRI) (FTX)	Količina	Jed. cena	Iznos
	Pakovanje		
	Prevoz (TXT)		
	Ostali troškovi (ALC)	(ALI)	(TRI)
	Osiguranje		
	Ukupan iznos računa (TMA)		

Oznake u zagradama nisu vidljive za operatera i predstavljaju mašinske (standardne) oznake naziva vidljivih polja.

Primer 15. 3. Elektronska faktura nevidljiva za operatera

Primenom EANCOM sintakse, faktura se prevodi (primer RK „Beograd”) na mašinski jezik, i ovaj tekst nije vidljiv za operatera. Svako polje dobija svoju mašinsku oznaku tako da ista faktura u mašinskom kodu izgleda ovako:

UNH+JU001+INVOIC:2:901:UN:EAN005'
BGM+380+18+950105'
REF+AAJ+111+941225'
NAD+SU+860XXXXXXXXX03:14'
NAD+BY+TISA PROMET:Industrijska zona bb:NOVI BECEJ:232727'
DTM+011+950105'
PAT+01+++05:03:D:30'
PAT+22+++05:03:D:10+2.5'
PAT+20++++35:Y'
PAI++++42'
UNS+D'
LIN+1++6001060515026:EN++47:100+53:NET+100+5300'
TORI+VAT+X+26'
UNS+D'
TMA+5300+5300+5300+0'
ALC+A+++1++++10'
TORI+VAT+X+26+0+broj111od950105'
FTX+GEN+1++Poziv na broj 05 18-03'
CTN+02:4'
UNT+26+JU001'

16. Zaključak

Poslovi koji prate i omogućavaju izvršenje svakog kupoprodajnog ugovora u međunarodnom poslovanju su: poslovi međunarodnog transporta, špedicije, osiguranja i kontrole. Nesumnjiv je njihov značaj za realizaciju međunarodnog kupoprodajnog ugovora.

Međunarodni špediter, po pravilu u svoje ime, a za račun nalogodavca organizuje i koordinira otpremu i dopremu robe od polazne do odredišne tačke.⁷³ Obzirom da postoji veliki broj učesnika u prevozu robe, zadatak špeditera je da posreduje između domaćih i inostranih uvoznika (izvoznika), proizvođača i krajnjih korisnika, vozara, carinskih i drugih organa. Tako se olakšava pravilno funkcionisanje proizvodnje i trgovine sa jedne strane i međunarodnog transporta sa druge strane.

Ovim istraživanjem su se postavljene hipoteze sigurno dokazale.

I) U skoroj ili daljoj budućnosti, kada pod uticajem globalizacije nestanu nacionalne granice ključni akteri u međusobnoj trgovini će biti firme-špediteri i njihova udruženja, a ne pojedinci čime dokazujemo prvu hipotezu. One su nosioci poslova koji prate i omogućavaju izvršenje svakog kupoprodajnog ugovora u međunarodnom poslovanju. One obavljaju: poslove međunarodnog transporta, špedicije, osiguranja i kontrole. Nesumljiv je njihov značaj za realizaciju međunarodnog kupoprodajnog posla.

H₁: Broj učesnika u spoljnotrgovinskoj mreži zemlje, njihova poslovna saradnja, stepen slobode aktera u spoljnoj trgovini, prava bavljenja spoljnotrgovinskom delatnošću određeni su spoljnotrgovinskom politikom zemlje. Oni su, a zajedno sa njima i „Teiš“ D. O. O. Beograd ključni akteri u uslovima savremene međunarodne trgovine i špedicije.

H₂: Sa društvenim i privrednim razvojem, nosioci međunarodne trgovine i međunarodne špedicije postaju spoljnotrgovinska preduzeća i špediteri. Njihov značaj je sve veći. Same države nemaju ulogu direktnih aktera u međunarodnoj trgovini, ali kroz indirektan uticaj i razne instrumente utiču na pravce i volumen trgovine svojih firmi sa svetom.

II) Druga hipoteza, postavljena u uvodnom izlaganju i odnosi se na to da se 95% otprema robe u međunarodnoj trgovini odvija posredstvom međunarodnih špediterskih preduzeća. Dokazana je jer međunarodni špediter, po pravilu i u svoje ime, a za račun nalogodavca organizuje i koordinira otpremu i dopremu robe od polazne do odredišne

⁷³ Marković M. "Spoljnotrgovinsko poslovanje", Beograd 2009. , str. 314.

tačke. Zadatak špeditera je da posreduje između domaćih i inostranih uvoznika/izvoznika, proizvođača i krajnjih korisnika, vozara, carinskih i drugih organa, jer postoji veliki broj učesnika u prevozu robe. Tako se olakšava pravilno funkcionisanje i trgovina sa jedne strane i međunarodnog transporta sa druge strane.

Međunarodni špediter mora dobro da poznaje principe i tehniku međunarodne trgovine, međunarodne i unutrašnje transportne uslove, carinske propise i propise koji regulišu materiju osiguranja robe. Troškovi transporta utiču na cenu robe, tako da od sposobnosti špeditera i njihovog znanja zavisi i konačna cena robe.

III) Treća hipoteza može biti potvrđena, jer na to ukazuju činjenice navedene u daljem izlaganju.

Sa razvojem međunarodne trgovine raste i značaj međunarodne špedicije

Razvojem međunarodne špedicije sve više je dolazila do izražaja potreba za stvaranjem međunarodne organizacije, koja obuhvata i koordinira rad nacionalnih udruženja špeditera. U Beču je 1926. godine osnovan Međunarodni savez udruženja špeditera (FIATA), čiji će zadatak uvek biti da štiti interese svojih članova na međunarodnom planu.

Od velikog značaj su rezultati FIATE na donošenju jedinstvenih obrazaca FCR-špeditorske potvrde, FCI-špeditorske teretnice, FWR-špeditorske potvrde uskladištenja itd.

Posebno je važna špeditorska teretnica FBL (fiata combined transport bill of lading). Kod redovnih špeditorskih poslova i prilikom izdavanja špeditorskih potvrda međunarodni špediter ne odgovara za rad prevozioca i drugih učesnika u transportu već samo za njihov pravilan izbor. Kada međunarodni špediter izda FBL špeditorsku teretnicu, preuzima obavezu da će izvršiti čitav transport robe od mesta preuzimanja robe do mesta isporuke i to prema uslovima navedenim u teretnici. Preuzima i odgovornost za rad i propuste lica čije usluge koristi za izvršenje transporta. Zbog toga se FBL teretnica poistovećuje i sa transportnim dokumentom, jer špediter preuzima odgovornost prevozioca. U Jednoobraznim pravilima i običajima za dokumentarne akreditive priznata je kao transportni dokument.

Špeditorska delatnost je obuhvaćena privredno-trgovačkim zakonskim odredbama u zakonodavstvima pojedinih zemalja. Najstariji zakon koji reguliše pitanje špeditorske delatnosti je francuski trgovački zakon (code de commerce) iz 1807. godine. Već od 1861. godine donet je Opšti nemački trgovački zakon, koji opširnije obrađuje aktivnost špeditera.

Ostalo je sporno pitanje da li je posao špedicije samostalan posao trgovinskog prava ili se radi o podvrsti komisionog posla. U stranom pravu se razlikuju tri sistema: anglosaksonski, gde je špedicija posebna vrsta agenture (forwarding agent), francuski, gde je podvrsta komisionog posla i nemački sistem, u kome špedicija predstavlja samostalan posao privrednog, odnosno trgovinskog prava.

Ugovor o špediciji je u našem pravu neformalan, ali u većini evropskih pravnih sistema se zahteva pismena forma. Iz ugovora proizilaze i prava i obaveze špeditera. On ima pravo na nagradu, proviziju i prava i onda kada nije ugovorom precizirano. Njegovo zakonsko založno pravo na robi i pravo retencije, radi obezbeđenja ugovornih zahteva, ne može se ugovorom isključiti. On ima zakonsko založno pravo na robi samo za tzv. koneksne zahteve iz konkretnog ugovora o špediciji.

Špediter ima obavezu da komitentu pruži tražena uputstva i savete, kao i obavezu da se do izvršenja ugovora o špediciji pridržava dispozicije komitenta.

U međunarodnom saobraćaju špediter ima obavezu, na osnovu prećutnog naloga komitenta, da izvrši carinjenje robe na osnovu dokumenata i podataka, koje je dobio od komitenta.

Špediter ima obavezu čuvanja stvari, skladištenje i osiguranje uskladištene robe na zahtev komitenta.

Špediter je organizator otpreme (dopreme) robe, pa ima obavezu da stupa u ugovorne odnose sa trećim licima koja treba da izvrše određene usluge.

U slučaju da komitent u svojoj dispoziciji ne odredi prevozni put i vrstu transporta, špediter ima obavezu da ovaj izbor izvrši pažnjom urednog privrednika.

Ukoliko se radi o zakonskom obaveznom osiguranju ili kada izričito komitent zahteva, špediter ima obavezu da osigura stvari.

Kada ispuni komitentov nalog, špediter mora da položi račun bez odlaganja, na dokumentovan i podroban način.

Kao i sva druga preduzeća koja posluju na tržištu i špediteri se susreću sa konkurencijom. Kvalitet usluge međunarodnog špeditera zavise od brzine usluge organizovanja transporta i zaštite interesa nalogodavca da robu dopremi (otpremi) na najpovoljniji način. Kvalitet usluge je često mnogo važniji od visine naknade za obavljeni posao. Organizacija špediterskog preduzeća, čije su osnovne jedinice uvoz i izvoz će zavisiti od:

1. vidova transporta kojima se špediter bavi (železnički, drumski, pomorski saobraćaj),

2. vrste robe (hemija, metalurgija, lako kvarljiva roba, masovni teret),
3. zemlje iz koje se doprema ili u koju se otprema roba (zapadnoevropske zemlje, prekookeanske, Rusija itd.),
4. velikih komitenata (npr. referat „Jugometal“, Interexport, Progres itd.). Iz organizacije proističe i način poslovanja preduzeća za međunarodnu špediciju, čime se još jednom ističe njegova uloga i značaj.

Koliko je međunarodna trgovina kompleksna, a samim tim i poslovi špedicije, koje vrši savremena špediterska firma, možemo još jednom da potvrdimo postavljene hipoteze i značaj međunarodne špedicije u savremenoj tržišnoj privredi.

Literatura

Knjige:

1. Aleksić M. , Unković M. : Međunarodna trgovinska politika-spoljnotrgovinski sistem Jugoslavije, Savremena administracija, Beograd 1979.
2. Barać S. , Stakić B. : Međunarodne finansije, Univerzitet Singidunum, Beograd 2008.
3. Bovan A. : Komunikacioni kanali budućnosti (e-magazin)
4. Branković S. : Uvod u metodologiju-kvalitativni metodi istraživanja društvenih pojava, Megatrend univerzitet primenjenih nauka, Beograd 2007.
5. Đurović R. : Međunarodno privredno pravo, Pravni fakultet, Beograd 1990.
6. Hennie van Greuning: Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja-praktični vodič, Mate d. o. o. , Beograd 2006.
7. Ivanišević M. : Poslovne finansije, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2008.
8. Jović M. : Međunarodni marketing, Intermanet, Beograd 2002,2006.
9. Knežević G. : Analiza finansijskih izveštaja, Univerzitet Singidunum, Beograd 2011.
10. Kočović J. , Šulejić P. , Rakonjac A. T. : Osiguranje, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2010.
11. Kotler F. : Marketing menadžment, Data status, Beograd 2006.
12. Kovačević M. : Međunarodna trgovina, Ekonomski fakultet, Beograd 2002.
13. Kozomora J. : Spoljnotrgovinsko poslovanje, Međunarodni naučni forum „Dunav-reka saradnje“, Beograd 2003.
14. Lovreta S. : Trgovinski menadžment, Ekonomski fakultet Beograd, Beograd 1999.
15. Maričić B. : Ponašanje potrošača, Savremena administracija, Beograd 2002.
16. Marković M. : Spoljnotrgovinsko poslovanje, Beogradska poslovna škola-Visoka škola strukovnih studija, Beograd 2009.
17. Miljević M. : Metodologijanaučnog rada, Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pale 2007.
18. Radovanović R. , Škarić Jovanović K. : Finansijsko računovodstvo, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2001.

19. Radovanović R. , Škarić Jovanović K. : Konceptija bilansa, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 1998.
20. Ranković J. : Teorija bilansa, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2009.
21. Ranković J. Specijalni bilansi, Proinkop, Beograd 1996.
22. Stefanović J. : Interni obračun, treće dopunjeno izdanje, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2010.
23. Škarić Jovanović K. : Finansijsko računovodstvo, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd 2008.
24. Tešić M. : Spoljnotrgovinsko poslovanje, Savremena administracija, Beograd 1996.
25. Unković M. : Savremena međunarodna trgovina, Beogradska knjiga, Beograd 2004.
26. Unković M. : Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje, Zavod za udžbenike, Beograd 2007.
27. Unković M. : Međunarodna ekonomija, Unistig, Beograd 2010.
28. Unković M. , Stakić B. : Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje, Univerzitet Singidunum, Beograd 2009.
29. Vasiljević M. : Privredno pravo, Savremena administracija, Beograd 1992.
30. Vasiljević M. : Privredno pravo, Savremena administracija, Beograd 1992.
31. Vujović R. : Upravljanje rizicima i osiguranje, Univerzitet Singidunum , Beograd 2009.
32. Vujačić V. : Špedicija, logistika, transport, Skripta, Beograd 2010.
33. Zakon o finansijskom poslovanju, „Službeni list SFRJ“, br. 10/89, 26/89, 58/89, 79/89, 87/89 i 61/90.
34. Zakon o postupku za upis u sudski registar, „Službeni list SFRJ“, br. 13/83, 17/90.
35. Zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji, „Službeni list SFRJ“, br. 84/89.
36. Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju, „Službeni glasnik Srbije“, br. 36/2009.
37. Zakon o privrednim društvima, „Službeni glasnik RS“, br. 36/201 i 99/2011.

Članci:

1. Stefanović J. R. : Računovodstvo troškova kao informaciona osnova upravljanja preduzećem, 40 godina računovodstva i poslovnih finansijadometi i perspektive, Savez računovođa i revizora Srbije, Zlatibor 2009.
2. Unković M. , Stakić B. : Spoljnotrgovinsko i devizno poslovanje, Univerzitet Singidunum, Beograd 2011.

Internet sajтови:

1. www.iasb.org.uk, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde
2. www.kombeg.org.rs
3. www.mfin.gov.rs, Ministarstvo finansija Republike Srbije
4. www.opštenaučne metode-Metodologija
5. www.osnovne metode nauke
6. www.srrs.rs, Savez računovođa i revizora Srbije